

**ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
DOMENIUL CONTABILITATE**

TEZĂ DE DOCTORAT

-REZUMAT-

**CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ DIN ROMÂNIA
ÎN CONTEXT EUROPEAN**

COORDONATOR DE DOCTORAT:

PROF. UNIV. DR. PARTENIE DUMBRAVĂ

DOCTORAND:

GABRIELA-MONICA MIRON

CLUJ-NAPOCA

2021

CUPRINS

CUPRINS.....	1
LISTĂ FIGURI	1
INTRODUCERE.....	2
1. CONTEXT	2
2. EXPUNEREA PROBLEMEI	3
3. SCOPUL ȘI ÎNTREBĂRILE DE CERCETARE	3
4. METODELE DE CERCETARE.....	4
5. ORGANIZAREA TEZEI DE DOCTORAT	4
SINTEZA CAPITOLULUI 1: CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE.....	6
SINTEZA CAPITOLULUI 2: ANALIZA SISTEMICĂ A CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE	6
2.1. STUDIU DE CAZ. NIVELUL CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ÎN ȚĂRILE UE.....	6
2.1.1. <i>Rezultatele obținute</i>	6
2.2. STUDIU DE CAZ, NIVELUL CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ÎN ROMÂNIA	7
2.2.1. <i>Rezultatele obținute</i>	7
2.3. STUDIU DE CAZ, NIVELUL CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ÎN ROMÂNIA	7
2.3.1. <i>Analiza criminalității economico-financiare atunci când aceasta se măsoară prin prisma volumului prejudiciului cauzat</i>	7
2.3.2. <i>Analiza criminalității economico-financiare atunci când aceasta se măsoară prin prisma ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni.</i>	9
2.4. STUDIU DE CAZ, RELAȚIA ÎNTRE EVAZIUNE FISCALĂ ȘI ALTE INFRAȚIUNI ECONOMICO-FINANCIARE, LA NIVELUL JUDEȚELOR DIN ROMÂNIA.	12
SINTEZA CAPITOLULUI 3: FACTORII DETERMINANȚI AI CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE	13
3.1. STUDIU DE CAZ. NIVELUL PRESIUNII FISCALE ÎN ȚĂRILE UNIUNII EUROPENE.	13
3.1.1. <i>Rezultate:</i>	14
3.2. STUDIU DE CAZ. INVESTIGAREA RELAȚIEI ÎNTRE PRESIUNEA FISCALĂ ȘI EVAZIUNEA FISCALĂ	14
3.2.1. <i>Rezultate și concluzii</i>	15
3.3. STUDIU DE CAZ. INFLUENȚA PRESIUNII FISCALE PE TVA ASUPRA CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE DIN ROMÂNIA.	15
3.3.1. <i>Concluzii</i>	16
SINTEZA CAPITOLULUI 4: CONTRACARAREA FENOMENULUI DE CRIMINALITATE ECONOMICO-FINANCIARĂ.....	17
4.1. STUDIU DE CAZ. ANALIZA EFICIENȚEI MĂSURILOR DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ÎN ROMÂNIA.	17
4.1.1. <i>Rezultate și discuții</i>	17
4.2. STUDIU DE CAZ. RELAȚIA ÎNTRE VOLUMUL CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ȘI EFICIENȚA MĂSURILOR DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE ÎN ROMÂNIA.	18
4.2.1. <i>Concluzii</i>	18
4.3. STUDIU DE CAZ-SONDAJ DE OPINIE. OPINIA ACTORILOR DE PE PIAȚA ROMÂNEASCĂ ASUPRA PROBLEMEI CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE.....	19
4.3.1. <i>Concluzii</i>	19
SINTEZA CAPITOLULUI V: - CONCLUZII GENERALE REZULTATE DIN STUDIILE TEZEI, CONTRIBUȚII PROPRII ȘI LIMITELE CERCETĂRII	20
5.1. CONCLUZII GENERALE	20
5.2. CONTRIBUȚII FORMULATE ÎN URMA CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE	24
5.3. LIMITELE ȘI PERSPECTIVELE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE	24
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	25
CĂRȚI	25
ARTICOLE ȘTIINȚIFICE	27
WEB	32
LEGISLAȚIE.....	34

LISTĂ FIGURI

Figura 1: Harta condiționată: prejudiciul cauzat 2010 (axa orizontală), prejudiciul cauzat 2019 (axa verticală), rata medie anuală de modificare a prejudiciului (culoarea).....	8
Figura 2: Boxplot și statistici descriptive la nivel anual în perioada analizată	9
Figure 3: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2010 (stânga) și 2013 (dreapta) – harta pe baza quartilelor.....	9
Figure 4: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2019 – harta pe baza quartilelor	10

Figura 5: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2010 (stânga) și 2013 (dreapta) – harta pe baza quartilelor netezită spațial	10
Figura 6: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2019 – harta pe baza quartilelor netezită spațial	11

INTRODUCERE

1. Context

Abordarea subiectului ”Criminalitatea economico-financiară din România, în context european”, prin prisma economică, dar și juridică, pornește de la îmbinarea rezultatelor obținute din realitatea practică, cu afirmațiile sau infirmațiile diverșilor cercetători științifici, precum și cu conceptele teoretice enunțate de diverși autori. Istoria apariției fenomenului de criminalitate economico-financiară este bine cunoscută, însă nivelul actual și diversitatea de manifestare a criminalității economico-financiare și a efectelor acesteia, sunt cele care au condus la alegerea temei noastre pentru cercetarea întreprinsă.

În timp, numeroși oameni de știință au dezvoltat diverse opinii. Unul dintre cei mai renumiți sociologi ai timpului, respectiv Emille Durkheim a formulat în lucrările sale o serie de idei originale despre criminalitate. Printre cele mai cunoscute, sunt cele referitoare la o societate patologic super controlată, atunci nu ar mai exista crimă. O altă idee originală ar fi, așa cum nașterea sau decesul fac parte din societate, la fel de normal face parte și criminalitatea. Aceste aspecte sunt regăsite și în tratatul de teorie și politică criminologică, (Amza, 2002, p. 420), referitoare la standardizarea membrilor unei societăți, chiar dacă nu este dorită și nici posibilă, respectiv dacă toți membrii unei societăți ar deține aceleași valori, atunci teoretic, crima ar putea să dispară.

Concepția criminologică reiterată din punctul de vedere a lui Alexandru Lacassagne (Ciobanu, 2007, p.120), a rămas cunoscută în doctrină prin formularea aforismele sale, devenite ulterior chiar celebre. O astfel de formulare se referă la compararea elementului microb care este criminalul și bulionul de cultură al criminalității, care este mediul social. Astfel a arătat că, microbul nu are nici o importanță dacă, prin sine însăși, nu găsește bulionul care îl face să fermenteze și să prolifereze.

Însă, realitatea practică a criminalității economice confirmă, sau alte ori infirmă ipotezele diverșilor autori. Spre exemplu, prin studiile elaborate, (Kirchler, 2007), (Vaithilingam & Nair, 2009), autorii au apreciat că, este foarte greu a se măsura un parametru care este necunoscut sau este confidențial, ca urmare a unor activități ilegale desfășurate. Din punctul de vedere a studiului (Unger, 2013); (Ardizzi et al., 2014), acești parametri pot fi mai degrabă estimați, decât măsurați exact. Dar înainte de orice măsurare, am avut în vedere că fenomenul de criminalitate economico-financiară (cât și cel al criminalității, în general) se manifestă ca o criminalitate relevantă sau aparentă și criminalitate neagră sau ocultă, (Achim & Borlea, 2019); (Ciobanu, 2007).

Fenomenul criminalității economice constituie un domeniu deosebit de vast și complex, asupra căruia, au fost exprimate diverse opinii în doctrina și literatura de specialitate. Unele dintre aceste opinii, prezintă analize punctual, în special, cu privire la fenomenul corupției, evaziunii fiscale, economiei subterane, care s-a cristalizat în ultimii ani, însă nu am identificat în urma cercetării un studiu, o analiză sau o abordare, de ansamblu, cât mai cuprinzătoare și din punctul de vedere a prejudiciilor cauzate. Așadar, am considerat că, tema deși, poate este una extrem de largă și de vastă, merită o atenție specială.

La nivel internațional, nu există o definiție unitară atât din punct de vedere juridic cât și didactic, adoptată de țările lumii privind criminalitatea economico-financiară. (Leția, 2014, p. 13). Acest concept este asociat cu fapte cum ar fi: corupție; furt; înșelăciune; delapidare; denaturarea datelor; fraudă electronică; falsul; contrafacerea; ascunderea sau distrugerea datelor și a documentelor; spălarea banilor; evaziunea fiscală; infracțiuni privind documentele contabile; oferte truate în licitațiile de achiziții publice etc. (Achim & Borlea, 2019, pag.18). Cauzele lipsei unei astfel de definiții unitare apreciem că, ar trebui căutată în evoluția societății, în cadrul căreia se manifestă modalități tot mai diferite a unor astfel de activități.

2. Expunerea problemei

Sfera de cercetare a fost orientată către o tratare de ordin practic a temei privind criminalitatea economico-financiară, pentru a surprinde rezultatele produse și consecințele nocive provocate de acest proces a criminalității economico-financiare, în România și în Uniunea Europeană. Scopul cel mai important, este de a identifica măsuri eficiente, cât mai realiste pentru combaterea și limitarea acestui fenomen care tinde să fie tot mai complex.

Un prim element, care a determinat să abordăm o astfel de temă, a fost din prisma problemelor identificate în realitatea practică, din perspectiva prejudiciului adus bugetului național, rezultat ca urmare a săvârșirii faptelor de natură penală. Aici, ne referim, în special, la faptul că, fenomenul criminalității economico-financiare a cuprins toate sectoarele economiei naționale, iar o bună cunoaștere a relațiilor care se identifică în cadrul fenomenului de criminalitate economico-financiară, pe plan internațional (european) dar, și în plan național, pot avea un rol important în lupta împotriva ei.

Parcurgând opiniile exprimate în literatura și doctrina de specialitate, unde am observat că, se folosesc diferite sintagme, respectiv: infracțiuni economico-financiare; infracțiuni financiar – bancare; infracțiuni din domeniul afacerilor; infracțiuni economice; considerăm că, infracțiunile economico-financiare săvârșite cu intenție, sunt fapte prin care se aduc atingere relațiilor sociale dezvoltate în cadrul economiei, prevăzute atât de legea penală cât și de legi speciale. Prin săvârșirea acestor fapte penale se urmărește obținerea de foloase materiale sau financiare în mod injust. De regulă, se cauzează prejudicii patrimoniale sau financiare, respectiv nepatrimoniale, acestea din urmă referindu-se la reducerea încrederii în stat și mecanismele sale.

Costul economic al delictelor identificate, este reflectat în prejudiciile aparent cunoscute aduse bugetului consolidat al statului, în timp ce altele nedescoperite, dar comise, produc o serie de prejudicii cunoscute sub denumirea de economie subterană a unei țări. Cele două nivele, constituie adevărata dimensiune a fenomenului de criminalitate reală, care cuprinde ansamblul tuturor abaterilor și încălcărilor penale, săvârșite într-o anumită comunitate socială și într-o anumită perioadă. Așadar, conceptul de criminalitate, cuprinde nu numai infracțiunile înregistrate în statisticile organelor de cercetare penală din sistemul judiciar, ci și acea criminalitate care nu este descoperită, din varii motive (întâmplarea), face să se dezvolte tendințele criminale, în opinia lui (Daneș & Papadopol, 1985); (Ciobanu, 2007, p. 13); (Achim & Borlea, 2019, p. 24).

Tema aleasă, este argumentată și de dorința de a contribui la conștientizarea rolului pe care o poliție judiciară eficientă l-ar putea avea în combaterea acestui fenomen de actualitate care aduce prejudicii notabile bugetului de stat. Considerăm că, noile cunoștințe referitoare la dimensiunea și evoluția fenomenului criminalității economice, ar putea constitui un suport de bază *la nivel teoretic*, iar *la nivel practic* ar putea fi utile pentru inhibarea, limitarea, prevenirea și chiar combaterea fenomenului infracționalității economice.

3. Scopul și întrebările de cercetare

Scopul nostru general, este de a contura aspectele referitoare la evoluția și nivelul fenomenului de criminalitate economico-financiară în România, și în context european. Acestea urmează a fi analizate obiectiv în cadrul actualei teze, pentru a vedea dacă efectele negative ale acestui fenomen, apreciate de autori și cercetători științifici, sunt contrabalansate de eforturile depuse de autoritățile de justiție.

Pentru fiecare studiu, în parte, din prezenta teză, am încercat să stabilim indicatorii determinanți pe baza unor date statistice, rezultați din realitatea practică a criminalității economice. Pentru realizarea structurii lucrării și pentru a înțelege mai bine caracterul distinctiv a fiecărei componente a criminalității economico-financiare, ***ne-am propus să răspundem la o serie de întrebări***, care ne-au ghidat pe întregul demers științific:

- ✓ *Care este nivelul criminalității-economice în țările Uniunii Europene?*
- ✓ *Care este nivelul criminalității-economice în România?*
- ✓ *Prejudiciul cauzat și infracționalitatea economico-financiară prezintă fenomene de contagiere și difuziune interjudețene?*
- ✓ *În România, se corelează infracțiunile de evaziune fiscală cu alte tipuri de infracțiuni economico-financiare?*

- ✓ *Care este nivelul presiunii fiscale în România comparativ cu țările Uniunii Europene?*
- ✓ *Cum se corelează în Uniunea Europeană, presiunea fiscală publică cu evaziunea fiscală?*
- ✓ *Cum și în ce domenii se corelează presiunea fiscală (prin nivelul TVA) cu prejudiciul cauzat și recuperat, în România?*
- ✓ *Care este nivelul eficienței de combatere a criminalității economice și în ce domenii de activitate economică din România?*
- ✓ *Există o corelație între eficiența măsurilor de contracarare a infracțiunilor economico-financiare cu criminalitatea economico-financiară, în România?*
- ✓ *Există opinii contrare a specialiștilor din domeniile juridic și economic, cu privire la cauzele, consecințele și măsurile de diminuare a criminalității economice?*

4. Metodele de cercetare

Pentru realizarea scopului propus și pentru a putea răspunde la întrebările fundamentate în cadrul acestei lucrări, am considerat adecvată utilizarea atât a metodelor calitative cât și a celor cantitative.

Astfel, am avut posibilitatea ca pentru măsurarea obiectivă a fenomenului criminalității economico-financiare în România, și în context european, să utilizăm metoda de cercetare calitativă, pentru a înțelege care este dimensiunea și direcția acestuia. De asemenea ne-am focusat atenția, să utilizăm aceeași metodă de cercetare calitativă pentru a afla care este influența presiunii fiscale din România, asupra domeniilor de activitate ale economiei naționale, precum și a afla care este opinia specialiștilor naționali despre fenomenul criminalității economice.

Modelele cantitative se axează în principal pe identificarea corelațiilor existente între infracțiunile economico-financiare și infracțiunile de evaziune fiscală, identificate și înregistrate, la nivel național. Totodată, aceleași metode cantitative au fost utilizate și pentru stabilirea existenței unei relații între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combaterea ei.

Pentru a putea fi efectuate ulterior predicții cu privire la evoluția evenimentelor viitoare, au fost utilizate mai multe instrumente analitice (regresii, funcții statistice, metode descriptive, analize și sinteze, tabele pivot, tabele privind clasamentele țărilor, hărți).

5. Organizarea tezei de doctorat

Lucrarea de față este structurată pe parcursul a cinci capitole.

Primul capitol: *Criminalitatea economico-financiară. Abordări teoretico-metodologice*, l-am dedicat trecerii în revistă a literaturii de specialitate, cu privire la fenomenul de criminalitate economico-financiară. Se tratează cadrul teoretic și componentele de bază ale fenomenului de criminalitate economico-financiară, corupția, fraudă, economia subterană, evaziunea fiscală, spălarea banilor și criminalitatea organizată, cu scopul de a observa cum sunt interconectate. Această prezentare s-a realizat în dorința de a avea o imagine cât mai completă a ceea ce literatura de specialitate oferă despre criminalitatea economico-financiară.

Capitolul II: *Analiza sistemică a criminalității economico-financiare*, în cadrul acestui capitol am apreciat că, fenomenul criminalității economico-financiare ar putea fi identificat și cuantificat, printr-o abordare globală la nivelul Uniunii Europene, dar și la nivelul țării, și printr-o abordare analitică pe județele din România, realizat prin măsurarea valorii prejudiciului cauzat bugetului de stat, ca urmare a faptelor penale comise.

În acest sens, am utilizat trei indici, din literatura de specialitate. Pentru măsurarea faptelor de corupție, am avut în vedere sondajele de percepție a opiniei publice privind nivelul corupției, cele mai utilizate și recunoscute elaborate de organismul Transparency International, *Indicele de percepție al corupției* (IPC) și *Barometrul corupției la nivel global* (BCG). Pentru măsurarea economiei subterane, am luat în calcul măsurători estimative ale volumului economiei subterane calculate ca procent în PIB. Dacă ne referim strict la măsurarea evaziunii fiscale, literatura de specialitate (Hanlon & Heitzman, 2010; (Tandean & Winnie, 2016); (Hassan et al., 2017); Achim

& Borlea, 2019, p.68, 2020, p. 35) indică următorii indicatori ca fiind cei mai utilizați în măsurarea evaziunii fiscale^{1,2}:

- a) *Rată efectivă de impozitare (Effective tax rate-ETR)*, definită potrivit Principiilor Contabile General Acceptate din SUA (US GAAP) drept cheltuiala totală cu impozitele (atât cele curente cât și cheltuielile cu impozitul amânat) raportate la profiturile brute (Hassan et al. 2016, Hanlon & Heitzman 2010; Tandean & Winnie 2016);
- b) *Rată efectivă de impozitare în numerar (Cash effective tax rate CETR)*, se calculează ca raport între impozitele plătite și profiturile brute. Potrivit lui Dyreng, Hanlon și Maydew (2010), indicatorul ETR reflectă practicile fiscale care reduc cheltuielile fiscale în scopuri de raportare financiară, iar CETR reflectă cele care reduc impozitele efective plătite în numerar.

Capitolul III: Factorii determinanți ai criminalității economico-financiare- cuprinde o sinteză a cauzelor invocate de abordările generale privind infracțiunile economice și financiare identificate din literatura de specialitate, cum ar fi: *Dezvoltarea economică; Gradul de tehnologizare al economiei; Globalizarea; Sistemul juridic; Educația; Guvernanța publică; Presiunea fiscală; Factori socio-culturali*. Printre aspectele care intră în sfera problemelor legate de criminalitatea economico-financiară pe care le-am propus să le analizăm, este măsurarea presiunii fiscale în țările membre ale Uniunii Europene, relația între presiunea fiscală și evaziunea fiscală pe baza unui studiu empiric derulat pentru țările Uniunii Europene și influența presiunii fiscale pe TVA asupra criminalității economico-financiare din România.

Capitolul IV: Contracacarea fenomenului de criminalitate economico-financiară. Potrivit acestui capitol a fost realizată o clasificare a măsurilor, întreprinse pentru reducerea și combaterea infracțiunilor economico-financiare, cu rol de descurajare în angajarea unor astfel de infracțiuni.

Prin prezentul capitol, am dorit să surprindem pe cât posibil care este eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România. Alte două obiective prezentate, constă în analizarea relației între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare din România, precum și care este opinia actorilor de pe piața românească asupra problemei criminalității economico-financiare, prin derularea a trei studii de caz.

Lucrarea se încheie cu capitolul 5, care cuprinde *concluzii generale rezultate din studiile tezei, contribuții proprii și limitele cercetării*

¹ În literatura de specialitate internațională, termenul utilizat în acest sens este cel de evitare a impozitelor (tax avoidance)

² Pentru o prezentare mai detaliată a măsurilor evaziunii fiscale, recomandăm a se consulta Gebhart (2017), *Measuring Corporate Tax Avoidance – An Analysis of Different Measures* Markus Sebastian Gebhart, *Journal of Management Science* 3 (2017), p. 43-60

SINTEZA CAPITOLULUI 1: CRIMINALITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ. ABORDĂRI TEORETICO-METODOLOGICE

În cadrul acestui prim capitol am prezentat conceptele fundamentale privind criminalitatea economico-financiară și clasificările acesteia. Ne-a atras atenția domeniile de manifestare printre care: *domeniul financiar-bancar* (fraude pe carduri, fraude din conturi bancare, creditări ilegale etc.); *domeniul comercial* (utilizarea de firme fantomă, traficul și contrabanda de țigări, alcool etc.); *domeniul societăților* (bancrută frauduloasă, sustragere de fonduri din societate sub diferite forme); *domeniul economico-social* (traficul de persoane, prostituție, proxenetism, traficul de droguri; jocurile de noroc; munca “la negru” etc.); *domeniul informatic* (furtul de date cu caracter personal, atacuri cibernetice etc.),

Din punctul de vedere al impactului direct asupra evaluării sale, am evidențiat cum este clasificată criminalitatea: în *observată* (respectiv infracțiunile înregistrate, oferite justiției și judecate) și *neobservată (neînregistrată)* sau *criminalitatea neagră*, care se referă la crimele neînregistrate și implicit nedescoperite și nejudicate, care se presupune că este mult mai mare față de crimele înregistrate, descoperite și judecate.

Așa după cum este bine cunoscut, evoluția vieții economico-sociale este deseori periclitată de cantitatea și complexitatea fraudelor comise, iar instituțiile publice pe de o parte sunt acelea care asigură eficiența și eficacitatea justiției și rezolvarea conflictelor. Pe de altă parte sunt însărcinate pentru consolidarea competitivității industriei pe piața bunurilor și serviciilor.

SINTEZA CAPITOLULUI 2: ANALIZA SISTEMICĂ A CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE

În acest context, *în cadrul acestui capitol ne-am propus patru obiective*, care vizează măsurarea criminalității economico-financiare și relațiile ce se identifică în cadrul fenomenului de criminalitate economico-financiară, atât pe plan internațional (european), dar și în plan național, investigând relațiile dintre evaziune fiscală și alte infracțiuni economico-financiare.

2.1. Studiu de caz: Nivelul criminalității economico-financiare în țările UE

*Obiectivul de cercetare nr. 1- Nivelul criminalității economico-financiare în țările UE.
Perioadă de analiză este 2005-2020 și se desfășoară pe 27 de țări ale UE*

Corupția (C de la “Corruption”), am utilizat indicele de percepție a corupției (Corruption Perception Index) care agregă date din diferite sondaje privind percepția corupției înregistrate în sectorul public din diferite țări ale lumii.

Economia subterană (S de la “shadow economy”), am utilizat baza de date elaborată de Schneider (Medina & Schneider, 2019), în care dimensiunea economiei subterane este calculată ca procent din PIB-ul oficial, pentru un număr de 158 de țări, începând cu 1991.

Spălarea banilor (L de la “money laundering”), utilizăm scorul Basel AML (Basel Anti-Money Laundering Index), care măsoară riscul spălării banilor și finanțării terorismului în peste 129 de țări din întreaga lume. Scorul Basel AML este calculat începând cu 2012.

2.1.1. Rezultatele obținute

În cadrul acestui studiu, rezultatele se aliniază celor obținute de Comisia Europeană (2013) în Proiectul ECOLEF (2013, p.13), care identifică țări dezvoltate ca Luxemburg, Marea Britanie și alte țări din Europa de Vest ca având niveluri ridicate de spălare a banilor, cauzele putând fi căutate printre rata ridicată de sofisticare a pieței financiare, creșterea economică reflectată ca PIB / capital, dar și influențele culturale (Achim & Borlea, 2019, p.84).

De asemenea, rezultatele acestui studiu, documentează faptul că, nivelele cele mai ridicate de corupție și economie subterană se întâlnesc în țările din Europa de Sud, Europa Centrală și de Est, în timp ce țările din Europa de Vest înregistrează cel mai scăzut nivel al economiei subterane, urmate de țările din Europa de Nord. Dacă considerăm însă infracțiunile de spălare a banilor, rezultatele obținute se diferențiază oarecum de cele obținute pentru corupție și economie subterană.

Astfel, rezultatele noastre evidențiază că țările cu nivelele cele mai ridicate ale riscurilor de spălare a banilor se întâlnesc în Luxemburg, Grecia, Italia, Germania în timp ce cele mai scăzute niveluri ale riscului de spălare a banilor se înregistrează în Finlanda, Estonia, Slovenia și Lituania. Cu alte cuvinte, observăm că, țări foarte dezvoltate ale Uniunii Europene se confruntă în același timp, cu riscuri mari de spălare a banilor, ceea ce aduce o anumită specificitate a acestor tipuri de infracțiuni în raport cu altele.

2.2. Studiu de caz: Nivelul criminalității economico-financiare în România

*Obiectivul de cercetare nr. 2- Nivelul criminalității economico-financiare în România
Perioadă de analiză este 2005-2019*

Corupția (C de la “Corruption”), indicatorul corupției a atins valori între 55-85 %, în România, în perioada 2005-2019.

Economia subterană (S de la “shadow economy”), ca procent din PIB-ul României, economia subterană înregistrează valori cuprinse între 23%-31%, în perioada analizată.

Spălarea banilor (L de la “money laundering”), Scorul Basel AML este calculat începând cu 2012, primul an în care s-a raportat acest indicator de către Basel Institut on Governance. Riscul de spălare a banilor înregistrează valori cuprinse între 4 și 5. Perioada analizată 2012-2020.

În cadrul acestui studiu, a fost analizată criminalitatea economico-financiară în România într-o abordare globală, privită prin prisma evoluției nivelului corupției spălarea banilor și al economiei subterane.

2.2.1. Rezultatele obținute

Apreciem că din anul 2005 până în prezent, există o tendință de scădere a infracțiunilor de corupție și a economiei subterane. O evoluție destul de diferențiată este înregistrată însă pentru riscul de spălarea a banilor, care se reduce ușor până în 2016 după care înregistrează ușoare creșteri până în prezent.

2.3. Studiu de caz: Nivelul criminalității economico-financiare în România

Obiectivul de cercetare nr. 3- Nivelul criminalității economico-financiare pe fiecare județ din România, analizat prin prisma prejudiciului cauzat și prin prisma ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni. Perioadă de analiză este 2010-2019

Acest studiu s-a realizat printr-o evaluare spațială la nivel de județ, prin prisma ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni, alături de prejudiciul cauzat, pe o perioadă de 10 ani. O specificitate a metodelor spațiale este că, ele permit vizualizarea caracteristicilor variabilelor analizate pe bază de hărți.

2.3.1. Analiza criminalității economico-financiare atunci când aceasta se măsoară prin prisma volumului prejudiciului cauzat

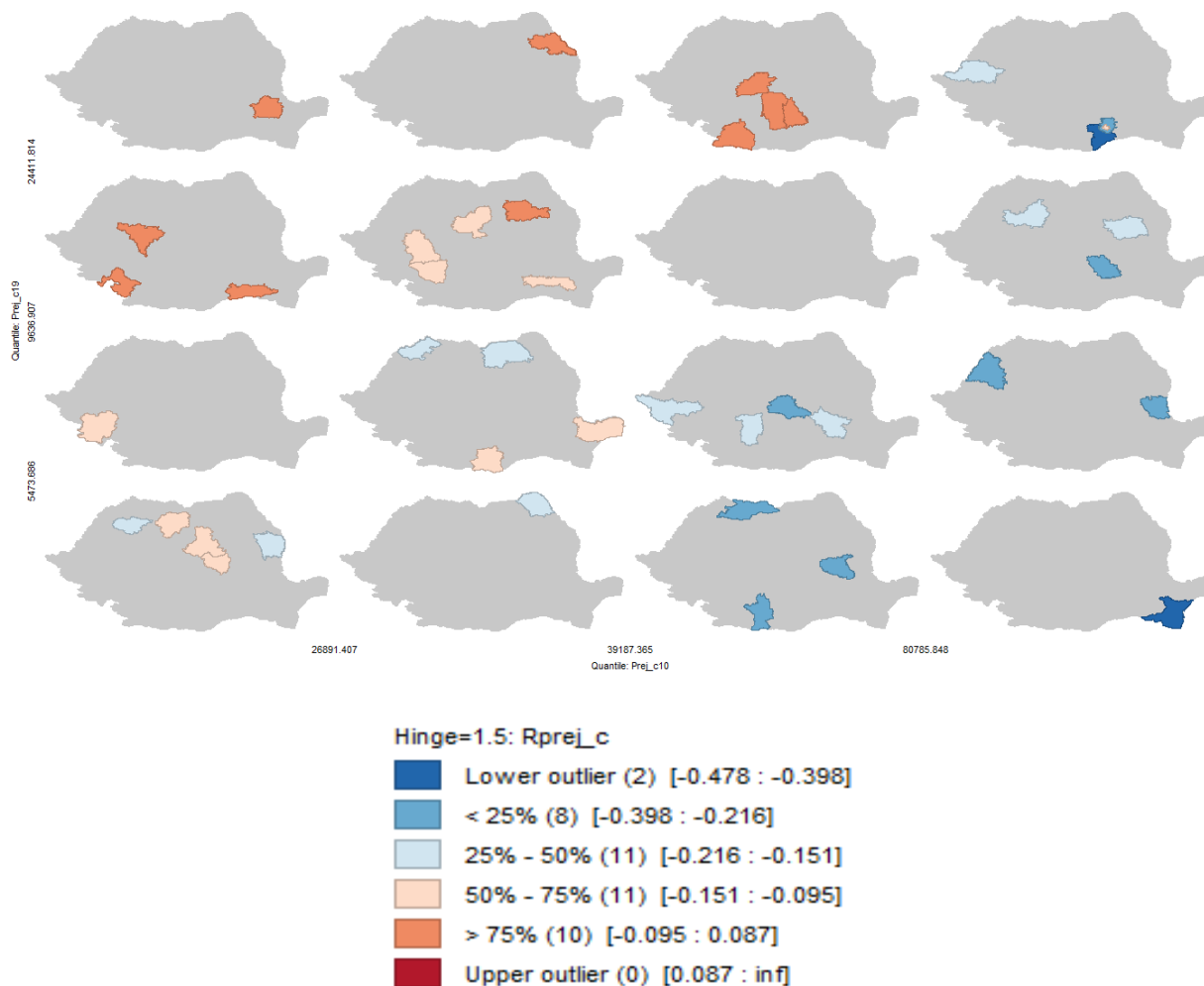
Primul pas în analiza criminalității economico-financiare, este realizat prin măsurarea valorii prejudiciului cauzat, determinat la momentul terminării urmăririi penale ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală. Menționăm faptul că, această lucrare științifică cuprinde prejudiciile raportate, de către Inspectoratele de Poliție Județene și București, Serviciile de Investigare a Criminalității Economice, fiind excluse prejudiciile constatate și recuperate aferente altor structuri de poliție sau instituții cu atribuții de control în domeniul economico-financiar. În acest sens am procedat la o analiză a valorii prejudiciului cauzat la nivel județean recurgând la o evaluare descriptivă pe baza hărților. Acestea pot releva procese de clusterizare sau polarizare spațială, precum și existența unor procese de contagiere și difuziune la nivel județean din acest punct de vedere.

Însă indiferent de grupa quartilică unde se situează, majoritatea județelor, au înregistrat scăderi semnificative ale prejudiciului pe parcursul celor 10 ani evaluați.

Harta condiționată, figura nr. 1 ne arată o grupare pe diagonală a județelor din punct de vedere valoric. Astfel, județele care au înregistrat cele mai mari rate de scădere au avut, cu predilecție, valori ridicate ale prejudiciului cauzat în anul 2010 și cele mai scăzute valori ale prejudiciului în anul 2019. Rezultatele analizelor descriptive din hărțile bazate pe quartile nu evidențiază procese semnificative de contagiere și difuziune, nefiind observabil un anumit aranjament spațial al valorilor.

Însă, evoluția majoritar descendentă din cei 10 ani, ar putea avea la bază **un proces de convergență** din punct de vedere al eficienței prevenirii și combaterii infraționalității economico-financiare. De aceea, în continuarea analizei am recurs la analize de autocorelație spațială și analize regresionale.

Figura 1: Harta condiționată: prejudiciul cauzat 2010 (axa orizontală), prejudiciul cauzat 2019 (axa verticală), rata medie anuală de modificare a prejudiciului (culoarea).

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

Analizele rulate au evidențiat lipsa unui proces de difuziune și contagiere la nivel județean, însă confirmă existența unui proces semnificativ de convergență înspre un echilibru comun. Astfel județele României tind, în timp, către o stare comună de echilibru din punct de vedere a prejudiciului cauzat.

Concluzie.

Se poate observa că, valoarea prejudiciului constatată la nivel județean, nu este influențată de vecinătate și de interacțiunile cu vecinii, mai mult de atât, apreciem că, evoluția majoritar descendentă din cei 10 ani, ar putea avea la bază un proces de convergență, din punct de vedere al eficienței prevenirii și combaterii infraționalității economico-financiare. Alt punct de vedere constă în: menținerea unei politici fiscale stimulative, moderne, fără creșterea taxelor existente. De asemenea, un alt punct de vedere ar fi: îmbunătățirea administrării fiscale caracterizată prin

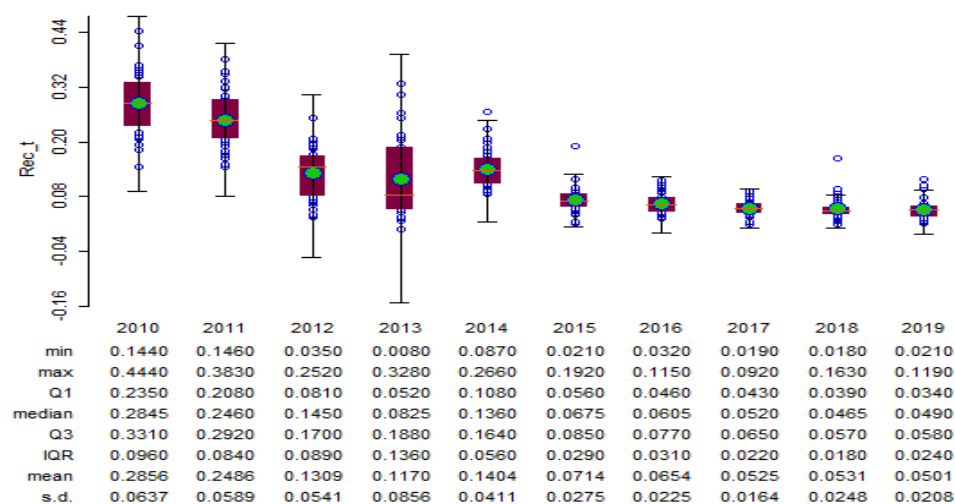
următoarele valori: o mai mare transparență raportat la aplicațiile on-line existente, egalitatea de tratament a contribuabililor raportat la calitatea îmbunătățită cu cetățenii, a serviciilor adaptate nevoilor lor, responsabilitatea angajatorilor la obiectivele Agenției Naționale de Administrare Fiscală. Totodată este de menționat și continua perfecționare a cadrului legislativ pentru a răspunde criteriilor de armonizare a legislației comunitare.

2.3.2 Analiza criminalității economico-financiare atunci când aceasta se măsoară prin prisma ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni.

În cadrul cercetării de față, ne-am axat pe evaluarea problematicii criminalității economico-financiare. De aceea, am dedicat următoarea secțiune, analizei ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni, înregistrate anual, la nivel județean, din perioada 2010-2019.

Ca primă fază am recurs la analiza descriptivă.

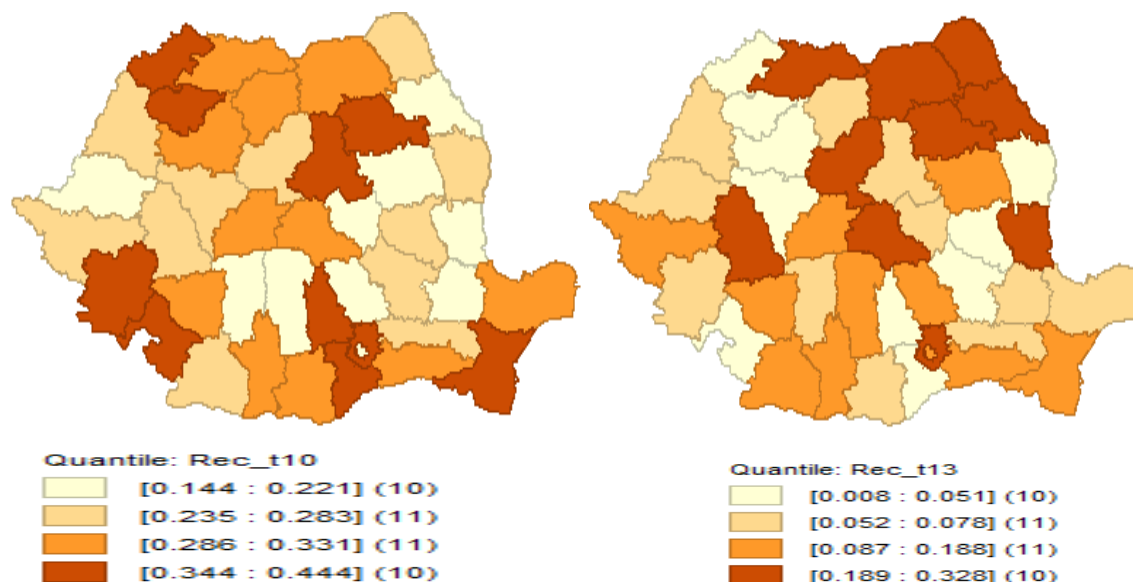
Figura 2: Boxplot și statistici descriptive la nivel anual în perioada analizată

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

Figura 2, ne arată că, la nivel național, variația ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni a scăzut în timp.

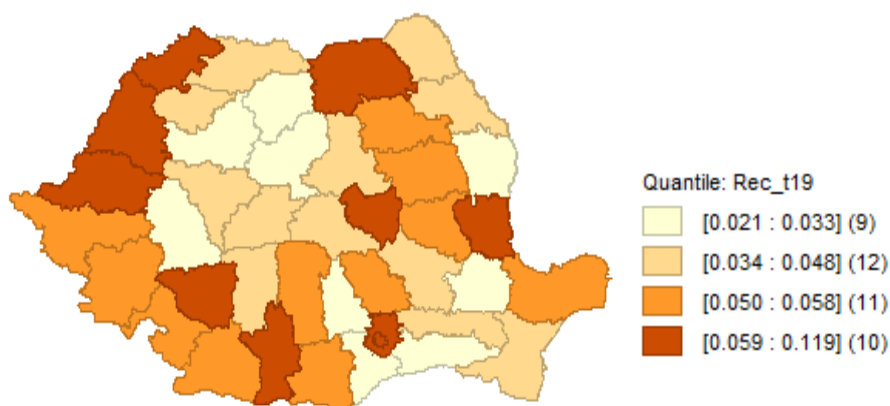
Figure 3: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2010 (stânga) și 2013 (dreapta) – harta pe baza quartilelor

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

În anul 2010, nu se constată o aranjare spațială a județelor în funcție de ponderea infracțiunilor economico-financiare, în total infracțiuni (figura 3). În anul 2013, anul cu cea mai ridicată variație, se observă o clusterizare în zona de nord, nord-est a țării, cu județele Maramureș și nordul Moldovei cu cele mai ridicate valori (figura 3), respectiv în partea de vest și nord-vest a țării, a județelor cu ponderi scăzute. La sfârșitul perioadei analizate, se observă o modificare a aranjamentului spațial. Județele cu o pondere mai ridicată a infracționalității economico-financiare sunt, acum cele din vestul țării (figura 4). În afară de Suceava, nici unul dintre celelate județe din această zonă nu au rămas în grupa cu valori ridicate. Se observă o aranjare, mai degrabă, de tipul centru-periferie, cu județele din centrul țării înregistrând ponderi mai scăzute.

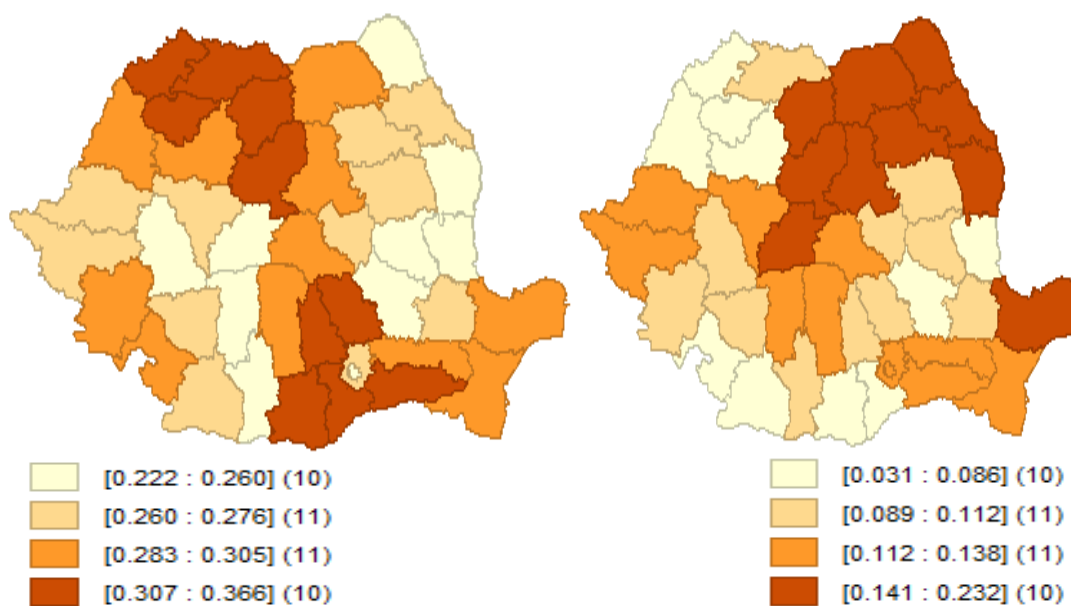
Figure 4: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2019 – harta pe baza quartilelor

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

Variația mare de la începutul perioadei evaluate, a necesitat introducerea în analiză a ponderării spațiale. Astfel, am construit aceeași hartă a quartilelor, dar ponderată spațial pentru fiecare dintre cei trei ani analizați anterior. Ponderarea spațială ia în calcul schema de vecinătate și interferențele care ar putea apărea între vecini, atenuând impactul negativ al eterogenității valorice.

Figura 5: Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2010 (stânga) și 2013 (dreapta) – harta pe baza quartilelor netezită spațial

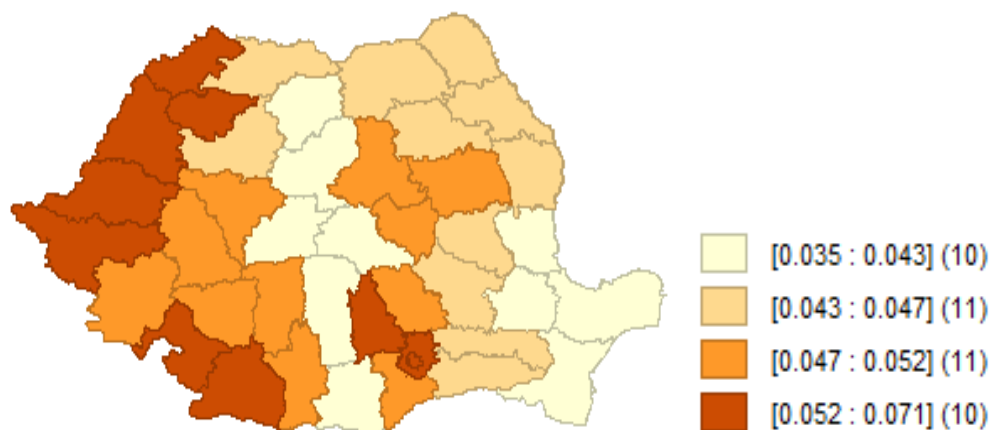

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

Introducerea efectelor spațiale prin procesul de netezire spațială a ponderilor calculate anual relevă procese mult mai clare de grupare valorică în spațiu. Mai mult, claritatea acestor grupări crește în timp (vezi figurile 5 și 6). Astfel, se observă o deplasare a infracționalității economico-

financiare dinspre centru-nord și zona din jurul capitalei (2010), înspre partea de nord a Moldovei și cea estică a Transilvaniei (2013) înspre granița de vest a țării (2019).

Figura 6. Distribuția spațială a ponderii infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni în anul 2019 – harta pe baza quartilelor netezită spațial

(Sursa: prelucrări proprii în GeoDa 1.14.0)

Putem deci, aprecia că, în cazul importanței infracționalității economico-financiare în total infracționalitate, la nivel județean, în România, se manifestă un proces de contagiere și difuziune pe parcursul perioadei analizate.

Concluzie:

Raportat la prejudiciul cauzat nu putem vorbi despre un proces de contagiere și difuziune, însă din punctul de vedere a infracționalității economico-financiare în total infracționalitate, la nivel județean, se poate observa că se manifestă un proces de contagiere și difuziune, ceea ce denotă că, mecanismele de infracționalitate sau acțiunile întreprinse se învață în grupuri mici sociale, prin transmiterea unor tipare sau prin metoda unor hărți conceptuale, procedee sau prejudecăți.

În ceea ce privește deplasarea infracționalității economico-financiare, dinspre centru-nord și zona din jurul capitalei în anul 2010, înspre partea de nord a Moldovei și cea estică a Transilvaniei în anul 2013, înspre granița de vest a țării (2019), considerăm că, această mișcare este posibil a fi legată de evoluția tehnologică având în vedere activitatea crescută și schemele de fraudă din ce în ce mai elaborate din aceste zone. De asemenea, dreptul la libera circulație a bunurilor, serviciilor și persoanelor în spațiul Uniunii Europene, precum și oportunitățile oferite de globalizarea economică și de actualele tehnologii moderne au creat noi oportunități pentru mediul infracțional. După cum se poate observa, mediul infracțional își extinde domeniile dar și raza de acțiune, dobândind un caracter transfrontalier tot mai bine organizat și internaționalizat, actualmente acesta aglomerându-se în partea de vest a țării și în jurul capitalei.

Evaluarea descriptivă și cea bazată pe interdependențele spațiale au pus în lumină, existența unor procese semnificative de contagiere și difuziune din punct de vedere al ponderii infracționalității economico-financiare în total infracțiuni. Mai mult, s-a observat o scădere importantă a acesteia în timp, la nivelul întregii țări.

Astfel, județele încep să prezinte comportamente similare, adică ponderi din ce în ce mai apropiate ale infracțiunilor economico-financiare în total infracțiuni, ceea ce presupune faptul că și în acest caz putem discuta despre un proces de convergență, proces care se poate raporta la participanți, toți tind la o finalitate comună și anume de a obține un avantaj prin sustragerea de la plata obligațiilor fiscale.

În concluzie, având în vedere faptul că, contribuabilii se lasă tot mai mult influențați unii de alții în sensul adoptării unui comportament evazionist, cu atât există riscul de a crește această contagiere și de a răspândi acest fenomen.

Prevenirea și combaterea fraudei fiscale ar trebui să fie orientată spre contribuabilii care prin comportamentul lor, nu numai că prejudiciază interesele fiscului și nu își respectă obligațiile,

dar dezvoltă și un factor de concurență neloială în sectorul în care funcționează, și în economie. Atitudinea cea mai adecvată față de acest fenomen este aceea de a realiza o bună administrare a lui, o menținere a acestuia la un anumit nivel, pentru a putea previziona răspândirea acestuia.

2.4. Studiu de caz: Relația între evaziune fiscală și alte infracțiuni economico-financiare, la nivelul județelor din România.

Obiectivul de cercetare nr. 4. Relația între evaziune fiscală și alte infracțiuni economico-financiare, la nivelul județelor din România. Perioadă de analiză este 2010-2019

În continuare, prin prezentul studiu, am analizat caracteristicile criminalității economico-financiare, la nivelul județelor din România, prin prisma infracțiunilor de evaziune fiscală, în raport cu alte infracțiuni de natură economico-financiară.

În cadrul acestui studiu, au fost efectuate *analize dinamice, analize spațiale și analize empirice*. Analiza legăturilor dintre evaziunea fiscală și infracțiunile economico-financiare selectate a returnat următoarele rezultate:

- Între evaziunea fiscală și fals există legătură semnificativă statistic chiar la pragul critic de 1% (nivel de încredere de 99%). În fiecare dintre cei 10 ani analizați, cele două tipuri de infracționalitate economico-financiară se corelează pozitiv, cu intensități medii sau ridicate. Un număr ridicat de infracțiuni de tip evaziune fiscală este însoțit de un număr ridicat de falsuri.
- Același tip de relație, cu același nivel foarte ridicat de semnificativitate este relevat și față de spălarea de bani. Excepție face anul 2013 când se constată o lipsă a corelației dintre cele două la nivel județean.
- Între evaziune și corupție se constată o lipsă de legătură, probabilitățile obținute fiind mult mai mari de pragurile standard utilizate. Excepție face anul 2016, când este relevată o corelație semnificativă, directă, de intensitate medie.
- În prima parte a perioadei analizate (primii 6 ani), evaziunea fiscală și infracțiunile legate de codul fiscal sunt semnificativ corelate, fie la pragul critic de 1%, fie la 5%. Corelația este directă și de intensitate medie, însă coeficienții au valori mai scăzute decât în cazul falsului sau a spălării de bani. Interesant este că, începând din anul 2016, această legătură dispare, coeficienții de corelație obținuți având, în timp, valori din ce în ce mai mici, tinzând înspre 0.
- În ceea ce privește infracțiunile legate de codul vamal, nu există un specific al relației analizate. Astfel, în 2010, 2011, 2013 și 2018 legătura este ne semnificativă din punct de vedere statistic. În anii 2012, 2014 – 2017 și 2019 este reliefată o corelație semnificativă, directă și de intensitate medie. Un volum ridicat al evaziunii fiscale este corelat cu volum ridicat al infracțiunilor privind codul vamal.
- Lipsă totală de legătură apare în relația cu codul silvic. În nici unul dintre anii analizați nu există corelație semnificativă între cele două volume de infracționalitate economico-financiară.

Concluziile acestui studiu evidențiază faptul că infracțiunile de evaziune fiscală se corelează pozitiv cu infracțiunile de fals precum și cele de spălare a banilor. Un număr ridicat de infracțiuni de tip evaziune fiscală este însoțit de un număr ridicat de falsuri și respectiv un număr ridicat al infracțiunilor de spălare a banilor. Un rezultat interesant este acela că, nu identificăm legături semnificative între evaziune și corupție precum și între evaziune și infracțiuni privind codul silvic.

Apreciem faptul că la nivel academic se vor aduce noi cunoștințe referitoare la dimensiunea și evoluția fenomenului criminalității economice iar la nivelul autorităților, s-ar putea utiliza rezultatele obținute din actuala cercetare pentru inhibarea fenomenului infracționalității economice, prin aplicarea de noi măsuri dinamice și eficiente.

SINTEZA CAPITOLULUI 3: FACTORII DETERMINANȚI AI CRIMINALITĂȚII ECONOMICO-FINANCIARE

În cadrul capitolului trei, am încercat să dezbatem probleme legate de infracțiunile economico-financiare și a factorilor explicativi, care sunt larg dezbătute în literatura de specialitate, prin prisma a trei obiective de cercetare propuse.

3.1. Studiu de caz: Nivelul presiunii fiscale în țările Uniunii Europene.

Obiectivul de cercetare nr. 5- Nivelul presiunii fiscale în țările Uniunii Europene, Perioada analizată 2005-2018

Pentru măsurarea nivelului presiunii fiscale am avut în vedere indicatorii: *Presiunea fiscală aferentă taxelor și impozitelor, Presiunea fiscală aferentă contribuțiilor sociale și Presiunea fiscală totală (atât pe impozite și taxe cât și pe contribuții sociale)*, iar ca metode folosite le-am utilizat cele descriptive, comparația, analiza și sinteze.

În urma analizării presiunii fiscale aferentă taxelor și impozitelor aceasta variază foarte mult, de la un minim de 17,4% (Slovacia) și un maxim de 46,2% (Danemarca). Țările cu cele mai mari niveluri de presiune fiscală aferentă impozitelor și taxelor sunt Danemarca (46,2%) urmată de Suedia (36,6%), Belgia și Finlanda (cu aprox. 30%), Italia și Franța (cu aprox. 28%). La polul opus, țările care prezintă cea mai redusă povară fiscală aferentă impozitelor și taxelor sunt Slovacia și Lituania (cu aprox. 17%), urmate de România (18,1%), Cehia și Spania (aprox.19,2%), Letonia, Estonia, Polonia și Bulgaria (cu aprox. 20%). Putem constata că, între țările Uniunii Europene, România se situează pe locul trei printre țările cu cele mai reduse niveluri de presiune fiscală aferentă impozitelor și taxelor. În ceea ce privește evoluția medie a nivelului presiunii fiscale aferente taxelor și impozitelor la nivelul Uniunii Europene, se poate observa că, valoarea medie cea mai mare a povarei fiscale exercitate de impozite și taxe, este spre finalul perioadei de analiză de 26,79%, în anul 2018. Respectiv cea mai mică valoare medie a presiunii fiscale aferentă taxelor și impozitelor în valoare de 24,76% se evidențiază în anul 2009. Nivelul mediu al presiunii fiscale exercitate pe axe și impozite în UE 27 prezintă fluctuații până în anul 2009 după care, din 2010 constăm o creștere.

În ceea ce privește evoluția presiunii fiscale pe impozite și taxe în România în perioada 2005-2018, constatăm de asemenea fluctuații foarte mari de la un an la altul, cuprinse între un nivel minim de 16,2% în 2009 și un maxim de 19,9% în anul 2015. În anul 2018, România prezintă nivelul cel mai redus al presiunii fiscale pe taxe și impozite dintre țările Uniunii Europene, respective de 15,42%, urmată de Lituania cu un procent de 17,21%.

Analiza presiunii fiscale aferentă contribuțiilor sociale

În urma analizării presiunii fiscale aferentă contribuțiilor sociale, putem constata variații foarte mari între țări, cuprinse între un minim de 1,2% (Danemarca) și un maxim de 18,3% (Franța). Observăm că nivelurile cele mai mari ale presiunii fiscale aferente contribuțiilor sociale sunt înregistrate în Franța (18,3%), urmată de Germania și Belgia (16%), Slovenia (15%), Cehia și Olanda (14%). La polul opus, țările Uniunii Europene cu nivelurile cele mai scăzute ale presiunii fiscale aferente contribuțiilor sociale sunt Danemarca (1,2%), urmate de Suedia (3,4%), Irlanda (5,3%), Malta (6,8%), Bulgaria și Cipru (7%), Letonia (8,7%), urmate de România (9,4%). Constatăm că România se situează în primele șapte țări cu nivelurile cele mai reduse ale presiunii fiscale aferente contribuțiilor sociale. Danemarca, în ciuda faptului că, în ceea ce privea presiunea fiscală aferentă impozitelor și taxelor aceasta avea una dintre cele mai mari valori din UE27, în ceea ce privește presiunea fiscală aferentă contribuțiilor sociale are una dintre cele mai mici valori.

În ceea ce privește valoarea medie a povarei fiscale aferente contribuțiilor sociale, la nivelul Uniunii Europene (UE27) se constată mișcări nesemnificative, de la an la an, nivelul mediu fiind situat, în jurul, valorii de 14%. În cazul României, presiunea fiscală aferentă contribuțiilor sociale se află sub valoarea UE27, în toți anii de analiză, valoarea cea mai mică fiind observată în anul 2015 de 8,1%, respectiv valoarea cea mai mare de 11,4% se înregistrează în anul 2018.

Observăm un trend general de scădere a povarei fiscal aferente contribuțiilor sociale până în anul 2016, după care constatăm o creștere sistematică a povarei fiscale de acest tip de la 8,1% (2015), la 8,8% (2016), 9,4% (2017) și respective 11,4 % (2018). Această creștere se datorează în principal creșterii procentelor aferente contribuțiilor sociale în această perioadă.

Analiza presiunii fiscale totale

În continuare, am evidențiat distribuția presiunii fiscale totale, calculate în medie pentru perioada 2005-2018 pentru țările Uniunii Europene. Putem constata variații foarte mari între țări, cuprinse între un minim de 24,9 % (Estonia) și un maxim de 47,3 (Danemarca). Nivelurile cele mai mari ale presiunii fiscale totale (calculate atât pe impozite cât și pe contribuții sociale) sunt înregistrate în Danemarca (47,3%), urmată de Franța și Belgia (46,3%), Austria și Finlanda (42,3%), Italia (41,7%), Suedia și Germania (40%). La polul opus, țările Uniunii Europene cu nivelurile cele mai scăzute ale presiunii fiscale totale sunt Estonia (24,9%), urmată de România (27,5%), Irlanda, Bulgaria și Letonia (28-29%) și Slovacia (30%).

Constatăm că, din punct de vedere a presiunii fiscale totale, România se situează printre țările cu cele mai scăzute niveluri ale presiunii fiscale în Uniunea Europeană, respective pe locul doi, cu un nivel mediu de 27,5%, pentru perioada 2005-2018, după Estonia (cu 24,9%).

În ceea ce privește evoluția presiunii fiscale în România comparativ cu țările Uniunii Europene, putem constata că nivelul mediu al presiunii totale, în medie, în perioada 2005-2018 pentru țările Uniunii Europene, se situează în jurul valorii de 35-36%, cu fluctuații extrem de mici de la an la an. România înregistrează pe întreaga perioadă analizată valori ale presiunii fiscale totale situate cu mult sub media comunitară, cu valori cuprinse între aprox. 25-28%. De-a lungul perioadei 2005-2018, constatăm valori destul de fluctuante ale presiunii fiscale. Astfel, pentru perioada 2005-2009 constatăm valori destul de mari ale presiunii fiscale în România, cu tendință general de scădere de la aprox. 28% (2005) la aprox. 25% (anul 2009), după care în perioada 2010-2015, constatăm o tendință ușoară de creștere a presiunii fiscale totale, în jurul valorilor de 27-28%. În perioada următoare 2015-2018 putem observa o tendință de diminuare a presiunii fiscale totale, în jurul valorii de 26%, în condițiile creșterii decalajului față de valorile medii comunitare.

3.1.1. Rezultate:

În concluzie, în urma analizei efectuată pe componentele structurale ale presiunii fiscale globale, pentru același eșantion și aceeași perioadă de analiză, s-au observat următoarele aspecte caracteristice a sistemelor fiscale europene:

- valoarea medie a presiunii fiscale aferente taxelor și impozitelor oscilează în perioada de analiză între 24,76% și 26,79%;
- valoarea medie a presiunii fiscale aferente contribuțiilor sociale fluctuează în aceeași perioadă între 13,73%- 14,44%;
- valoarea medie a presiunii fiscale globale a grupului comunitar variază între 29,11% și 41,10%.

3.2. Studiu de caz: Investigarea relației între presiunea fiscală și evaziunea fiscală

Un alt obiectiv al cercetării este investigarea relației între presiunea fiscală și evaziunea fiscală pe baza unui studiu empiric derulat pentru țările Uniunii Europene.

Obiectivul de cercetare nr. 6-Investigarea relației între presiunea fiscală și evaziunea fiscală, 27 țări UE, perioada analizată 2005-2018

Ne propunem măsurarea presiunii fiscale cu ajutorul a *presiunii fiscale totale, determinate ca raport între* veniturile fiscale (în compoziția cărora sunt veniturile din impozitele indirecte, directe și contribuțiile sociale) și Produsul Intern Brut. Sursele informaționale sunt reprezentate de bazele de date Eurostat

Nivelul evaziunii fiscale este determinat ca procent în PIB, așa cum este acesta furnizat de Medina și Shneider (2018), în studiile de măsurare a economiei subterane, unde economia subterană este măsurată ca volum al evaziunii fiscale

3.2.1 Rezultate și concluzii

Calcululele efectuate mai sus oferă anumite indicii privind existența unei relații indirecte între presiunea fiscală și evaziunea fiscală, însă ne semnificativ statistic. Aceasta înseamnă că la o creștere a presiunii fiscale, nivelul evaziunii fiscale scade. Rezultatul este surprinzător deoarece nu corespunde așteptărilor noastre. În mod natural, ne-am aștepta ca nivelul economiei subterane să crească ca urmare a creșterii presiunii fiscale. Cu toate acestea, rezultate similare sunt obținute și de alte studii cum ar fi (Calderwood & Webley, 1992); (Kawano & Slemrod, 2016), Achim, Borlea, Găban & Cuceu (2018). Rezultatele acestor studii nu evidențiază o influență negativă a presiunii fiscale asupra nivelului economiei subterane, fie nu evidențiază nicio legătură, fie evidențiază o legătură pozitivă. Așa cum apreciază (Schneider et al., 2010), explicația acestor rezultate care contrazic așteptările ar putea fi legată de modul diferit de măsurare a presiunii fiscale pentru fiecare țară.

În ceea ce privește acest aspect, autorii menționați remarcă faptul că sistemele fiscale și de securitate socială sunt foarte diferite în rândul țărilor și aceasta ar putea reprezenta o cauză a unor rezultate atât de diferite de la un studiu la altul.

Tocmai din acest considerent ne-am propus să investigăm impactul modificărilor cotelor de TVA asupra criminalității economico-financiare din România, prin prisma prejudiciului cauzat și recuperat, semnificația asupra valorii acestora, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

3.3. Studiu de caz: Influența presiunii fiscale pe TVA asupra criminalității economico-financiare din România.

Obiectivul de cercetare nr. 7- Influența presiunii fiscale pe TVA asupra criminalității economico-financiare din România, în intervalul 2011 – 2019.

Cercetătorii au considerat faptul că modificările cotelor de TVA, ca urmare a politicii fiscale, pot duce la influențarea consumului prin ajustarea prețurilor bunurilor, cu impact direct asupra viitoarei baze de impozitare (Barrell & Weale, 2009). În unele cazuri, creșterea cotelor de TVA poate încuraja manifestarea fenomenului fraudei fiscale prin reducerea la minimum a vânzărilor, ceea ce poate duce la reducerea colectării TVA. (Matthews & Lloyd-Williams, 2001). Măsurarea efectului evaziune în materie de TVA poate fi realizată prin utilizarea decalajului de TVA indicator, diferența dintre TVA-ul colectat și suma teoretică estimată a fi încasată ca TVA (Gebauer et al., 2007).

Indicatorul deficitului de TVA este utilizat pentru a evalua eficacitatea aplicării TVA (Shuvaieva et al., 2015). De fapt, deficitul de TVA oferă o estimare a pierderii de venituri înregistrate de autoritățile fiscale din cauza diferitelor forme de evaziune fiscală și fraudă, care au ca efect reducerea dezvoltării economiei unei țări și alte cauze care au un impact negativ asupra numerarului bugetar în TVA.

În România, s-au aplicat de-a lungul timpului taxa unică – înainte de 1989, taxa cumulată – în perioada 1989-1993 (impozit pe circulația mărfurilor) și taxa pe valoarea adăugată – după 1993, timp în care au fost nenumărate modificări a cotei.

De la introducerea taxei pe valoarea adăugată în România (1 iulie 1993) și până în prezent, s-au înregistrat următoarele cote de TVA, redată în ordine crescătoare a mărimii lor: 0%; 5%; 9%; 11%; 18%; 19%; 20%; 22% și 24%. Cota de TVA de 24%, practică în România în perioada 1 iulie 2010 – 31 decembrie 2015, se situa printre cele mai ridicate cote standard ale taxei pe valoarea adăugată din Uniunea Europeană (UE), respectiv după Ungaria cu cota de 27%, Danemarca și Suedia cu cota de 25%, ținând cont de faptul că cotele medii standard de TVA, din țările membre ale UE se situează între 18% – 21%.

Studiul privind influența variației cotelor de TVA, pe o anumită perioadă de timp, mai lungă sau mai scurtă, asupra prejudiciilor constatate și recuperate, aduse bugetului național ca urmare a săvârșirii unor infracțiuni de natură economică, necesită o analiză amănunțită, deoarece astfel pot fi descoperite principalele domenii de activitate vulnerabile la fraude pe fondul modificării cotelor de TVA. Mai exact se poate evidenția dacă modificarea cotelor de TVA au produs o influență

semnificativă, pozitivă sau negativă asupra prejudiciilor constatate comparativ cu cele recuperate. *Cunoașterea impactului acestor modificări, este importantă pentru dezvoltarea unei economii prospere, subliniază eficiența intervenției statului în economie. Oferă totodată posibilitatea de a depista care este domeniul de activitate primar, secundar, terțiar sau quaternar al economiei influențat de această modificare a cotelor de TVA, din punct de vedere al prejudiciilor, dacă s-a înregistrat creștere sau scădere în perioada analizată.*

Cele 17 domenii de activitate, selectate pentru analiză, sunt relativ restrânse, compactate, în funcție de tipul de fraudă economico-financiară, de activitățile ilicite și operațiunile desfășurate de organizațiile criminale, alese pe baza datelor statistice furnizate de Direcția Județeană de Evidență Operativă și Cazier Judiciar București. De asemenea, aceeași tipologie a fost abordată și din punctul de vedere a valorii prejudiciilor determinate atât în varianta cauzată cât și în varianta recuperată, în condițiile legii, la momentul terminării urmăririi penale ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală.

Menționăm faptul că această lucrare cuprinde prejudiciile raportate, pe domenii, de către Inspectoratele de Poliție Județene și București, Serviciile de Investigare a Criminalității Economice, din perioada 2011-2019, fiind excluse prejudiciile constatate și recuperate aferente altor structuri de poliție sau instituții cu atribuții de control în domeniul economico-financiar.

Analiza de față se focusează pe impactul modificărilor cotei de TVA asupra celor două tipuri de prejudiciu.

3.3.1. Concluzii

Apreciem că, o modificare a TVA-ului duce la o scădere medie de 26,4% a prejudiciului cauzat. Dar, așa cum am menționat anterior, modificările de TVA înregistrate în perioada analizată reprezintă doar scăderi. Implicit, putem concluziona că scăderea TVA-ului duce la scăderea valorii prejudiciului cauzat.

Același tip de relație a fost obținută, pe termen scurt, și în cazul prejudiciului recuperat, însă impactul scăderii TVA este mai accentuat, respectiv de 32,4%.

În continuarea analizei, am recurs la calcularea și evaluarea relației pe termen lung dintre schimbările de TVA și valoarea prejudiciului. Putem, concluziona ca o scădere a TVA-ului va avea, pe termen lung, efect de scădere, atât a prejudiciului cauzat, cât și a celui recuperat. Astfel, scăderea presiunii fiscale duce la scăderea prejudiciului, altfel spus intenția de fraudare scade.

Ca un corolar la cele analizate în cadrul acestui studiu, concluzionăm că modificările de scădere a TVA-lui au influențat semnificativ prejudiciul, atât pe cel cauzat, cât și pe cel recuperat, ducând la o scădere a acestora, în cazul următoarelor domenii: administrația publică, fraude vamale, protecția forței de muncă, sanatare achizitii publice si turism.

- Scăderile de TVA-ului au dus la creșteri semnificative ale prejudiciilor în cazul: materialelor reciclabile.
- Scăderea TVA a determinat scăderi semnificative ale prejudiciului cauzat, dar nu și a celui recuperat, pentru: agricultura si fond funciar, alcool, industrie alimentară, produse energetice și accizabile.
- Modificările de TVA nu au impactat rata de creștere a prejudiciului cauzat în construcții, criminalitate financiară, dar au dus la creșteri ale prejudiciului recuperat.
- S-a observat o creștere a prejudiciului cauzat în transporturi, infrastructura rutiera, dar nici un efect asupra celui recuperat.
- Nu există legătură între TVA și nici unul dintre tipurile de prejudiciu pentru: jocuri de noroc, protecția mediului, silvicultura și tutun.

Principala contribuție a acestei analize este valorificarea influenței pe care variația TVA, o are asupra prejudiciilor aduse bugetului național, pe termen lung și scurt, ca urmare a săvârșirii unor infracțiuni de natură economică. Astfel, se constată că scăderile de TVA realizate în perioada analizată au impactat semnificativ cele două tipuri de prejudiciu, în sensul diminuării lor. Impactul scăderii cotei de TVA este evidențiat nu doar pe termen scurt, ci și pe termen lung. Concluzionăm, că, scăderea presiunii fiscale a TVA-ului, a dus la diminuarea intențiilor de fraudare economico-financiară, estimate prin valoarea prejudiciului cauzat și a celui recuperate.

În al doilea rând, modelul nostru oferă informații și clarifică, cum anume au fost modificate prejudiciile din diferite domenii de activitate. Concluziile sunt importante pentru factorii de decizie politică, astfel încât aceștia, să poată include măsuri de prevenire și combatere a fenomenului infracțional. Totodată scoate la lumină domeniile de activitate, unde s-au înregistrat creșteri semnificative ale prejudiciilor, în condițiile, în care cota TVA a scăzut. Se poate astfel, previziona, în ce direcție ar trebui ajustate lămuriri suplimentare, în sistemul contabil. Cercetarea noastră are unele limitări. Unul dintre acestea este dimensiunea redusă a eșantionului, din lipsa unor date certe cu privire la prejudiciile cauzate și recuperate, deținute și de alte autorități cu atribuții de control fiscal. În acest caz au fost luate în studiu doar valoarea prejudiciilor înregistrate la momentul terminării urmăririi penale, ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală, pe domenii de activitate.

SINTEZA CAPITOLULUI 4: CONTRACARAREA FENOMENULUI DE CRIMINALITATE ECONOMICO-FINANCIARĂ

Literatura de specialitate, oferă puține dovezi empirice, privind impactul măsurilor de descurajare ale activităților de criminalitate financiară, asupra reducerii volumului criminalității economico-financiare. Astfel, prin prezentul capitol ne-am propus să surprindem pe cât posibil care este eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România, relația între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare din România precum și care este opinia actorilor de pe piața românească asupra problemei criminalității economico-financiare, prin derularea a trei studii de caz.

4.1. Studiu de caz: Analiza eficienței măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România.

Obiectivul de cercetare nr. 8- Eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare la nivelul județelor României, precum și pe principalele domenii economice.

Eficiența măsurilor de contracarare a infracțiunilor economico-financiare este măsurată ca cu ajutorul unui indicator pe care îl numim **Grad de recuperare prejudiciu**, indicator calculat ca raport între prejudiciul recuperat și cel cauzat (*100)

Cele 17 domenii de activitate, selectate pentru analiză, sunt relativ restrânse, compactate, în funcție de tipul de fraudă economico-financiară, de activitățile ilicite și operațiunile desfășurate de organizațiile criminale, alese pe baza datelor statistice furnizate de Direcția Județeană de Evidență Operativă și Cazier Judiciar București. Cele 17 domenii sunt: administrație publică și instituții bugetare învățământ cultura sport, etc.; sănătate achiziții publice; protecția forței de muncă; fraude vamale; turism; criminalitate financiară, infracțiuni în domeniul instituțiilor de credit, leasing financiar, asigurări reasigurări; agricultură și fond funciar; industrie alimentară; jocuri de noroc; construcții; materiale reciclabile; protecția mediului; silvicultură; alcool; tutun; produse energetice, fraude la regimul produselor accizabile; transporturi, infrastructură rutieră. De asemenea, aceeași tipologie a fost abordată și din punctul de vedere a valorii prejudiciilor determinate atât în varianta cauzată cât și în varianta recuperată, în condițiile legii, la momentul terminării urmăririi penale ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală. Astfel ne-am îndreptat atenția în mod special asupra celor 17 domenii de activitate aparținând principalelor sectoare din economie, vulnerabile la fraude și am determinat daunele provocate de infracțiunile economico-financiare, o pondere a prejudiciului constatată vis-a-vis de recuperat, aferent fiecărui domeniu vulnerabil.

4.1.1. Rezultate și discuții

Domeniile în care se înregistrează eficiența cea mai ridicată prin prisma raportului între prejudiciul recuperat raportat la cel cauzat, la nivelul perioadei 2011-2019 sunt: tutunul (68,73%); sănătatea (54,54%); și silvicultura (41,75%). Putem deduce că în aceste domenii au fost identificate bunurile relevante pentru adoptarea de către organul judiciar a măsurilor asigurătorii cât mai

devreme în faza de urmărire penală ceea ce reprezintă o garanție că acestea nu vor fi înstrăinate, ori distruse, că statul sau instituțiile vătămate își vor putea recupera prejudiciile produse în cazul unei decizii definitive de condamnare și că persoanele condamnate vor fi deposedate de bunurile dobândite ilegal.

La polul opus se află fraudele vamale (cu un procent de doar 8,91%), materialele reciclabile (13,48%) și jocurile de noroc (în proporție de 15,4 %).

Un grad de recuperare al prejudiciului cauzat între 20%-30 % este înregistrat în activitățile din domeniul agriculturii (20,17%); transporturi (20,98%); protecția mediului (23,16%); administrația publică și instituțiile bugetare, învățământ, cultură sport cu un procent de (24,58%); alcool (26,86%); produse energetice și accizabile (26,95%); și din domeniul construcțiilor (29,34 %).

De asemenea, între valorile de 30%-40%, sunt cuprinse activitățile derulate în domeniul "criminalității financiare" respectiv, instituțiile de credit, leasing financiar asigurări și reasigurări (31,82%); protecția forței de muncă (36,01%); turism (36,47%); și industria alimentară (37,21%).

4.2. Studiu de caz: Relația între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România.

Obiectivul de cercetare nr. 9- Relația între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare din România.

Un alt mod de cercetare al eficienței măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România, este determinat cu ajutorul unui studiu empiric, în cadrul căruia ne propunem să analizăm existența unei relații între volumul criminalității economico-financiare și eficiența măsurilor de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare în România.

Mărimea criminalității economico-financiare este măsurată cu ajutorul *ratei criminalității*. Aceasta se calculează ca raport între volumul criminalității (respectiv numărul de infracțiuni raportat la o fracțiune a populației (de regulă 100.000 de locuitori) într-o perioadă dată, criminalitate și populația considerată.

Eficiența măsurilor de contracarare a infracțiunilor economico-financiare este măsurată cu ajutorul *raportului între prejudiciul recuperat și cel cauzat* (notat ca *Prejudiciu*).

4.2.1. Concluzii

În urma acestui studiu, rezumăm faptul că există o legătură semnificativă statistic între rata criminalității și proporția recuperată din prejudiciu pe termen scurt și mediu.

O creștere a ratei criminalității cu 1% conduce la o creștere a ponderii prejudiciului recuperat cu 55,8 puncte procentuale. Însă pe termen lung aceasta devine nesemnificativă.

Apreciem în opinia noastră, că trebuie să existe o cooperare și o legătură mai intensă între organul de cercetare penală și specialiști din cadrul domeniului economic. De asemenea, opinăm că în investigațiile financiare din cauzele complexe, ar fi binevenit să activeze pe lângă organele de cercetare penală și experți contabili judiciari pentru identificarea tuturor elementelor de activ și experți evaluatori pentru a cuantifica valoarea de piață a averilor ce fac obiectul măsurilor asigurătorii din dosarele penale.

După cum se cunoaște averile dobândite în mod ilegal, de cele mai multe ori, nu se regăsesc în posesia autorilor care comit fapta. Astfel, ar fi util pentru prevenirea înstrăinării bunurilor potențial dobândite ilegal, ca analiza financiară să fie extinsă și la rude și apropiați ai persoanei în cauză, ceea ce ar duce la o creștere a recuperării prejudiciului. Ori acest fapt necesită timp, măsura sechestrului trebuie luată foarte repede.

Un alt aspect, pentru îmbunătățirea acestui procent de recuperare a prejudiciului, ar putea fi, numirea de către instanță a unui expert contabil judiciar, în cazul aplicării unor măsuri asigurătorii pe activele unor entități, care au cauzat prejudicii. Acesta ar putea să țină un echilibru între interesul

statului și de a garanta recuperarea unui eventual prejudiciu. Totodată acesta ar putea asigura buna funcționare a firmei pe parcursul urmăririi penale și ar asigura interesul societății comerciale.

Principala contribuție a acestei analize constă în analiza relației între rata criminalității și ponderea prejudiciului cauzat în cel recuperat, pe termen lung și scurt. În al doilea rând, modelul nostru specifică necesitatea colaborării organului de cercetare penală cu specialiști din domeniul economic care trebuie implicați în analizele financiare și calcularea prejudiciului adus bugetului de stat. Concluziile sunt importante întrucât poate previziona eficiența organului de cercetare penală în ceea ce privește eficiența recuperării prejudiciului și a evaluării bunurilor ce fac obiectul sechestrului penal cât și a identificării bunurilor mobile sau imobile ce pot constitui obiectul sechestrului penal.

Totodată propunem menținerea unui echilibru între interesul statului și dreptul de a garanta recuperarea unui eventual prejudiciu, acest lucru fiind posibil prin numirea unor experți contabili judiciari, în cazul aplicării sechestrului penal asupra bunurilor aparținând unor entități juridice. Cercetarea noastră are unele limitări. Unul dintre acestea este dimensiunea redusă a eșantionului, din lipsa unor date certe cu privire la prejudiciile cauzate și recuperate. În acest caz au fost luate în studiu doar valoarea prejudiciilor, înregistrate la momentul terminării urmăririi penale, ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală, Structurile de Investigare a Criminalității Economice din cadrul Poliției Române fiind excluse prejudiciile constatate și recuperate aferente altor structuri de poliție sau instituții cu atribuții de control în domeniul economico-financiar.

4.3 Studiu de caz, sondaj: Opinia actorilor de pe piața românească asupra problemei criminalității economico-financiare.

Obiectivul de cercetare nr. 10- Opinia actorilor de pe piața românească asupra problemei criminalității economico-financiare.

Participanții la viața economică (entități economice, guvern, partide politice) prezintă interese diferite în ceea ce privește problematica criminalității economico-financiare, care pot intra adeseori în conflict. Reducerea taxelor asupra entităților economice în efortul de a atrage sau de a stimula investițiile, poate submina capacitatea statului de generare a veniturilor și poate obliga guvernele fie să majoreze din nou impozitele pentru a reduce datoria publică cauzată de reducerile fiscale, fie să reducă cheltuielile (Romer & Romer, 2007).

Acordarea de reduceri fiscale atractive pentru întreprinderi poate părea, de asemenea, un tratament politic preferențial pentru întreprinderile organizate și dificil de justificat din punct de vedere electoral. Dacă reducerile fiscale pentru întreprinderi sunt interpretate ca reduceri fiscale pentru cei bogați în detrimentul securității sociale pentru clasa de mijloc, guvernele se pot confrunta cu un joc la urna de vot.

Alternativ, dacă guvernele optează în schimb pentru menținerea unor taxe foarte ridicate în domenii de interes de afaceri, guvernele riscă să piardă încrederea entităților economice și să își piardă venituri importante colectate la buget care vor reduce capacitatea financiară de a asigura securitatea socială și serviciile publice.

Pentru derularea acestui studiu a fost ținut un eșantion inițial de 128 respondenți. Acestora li s-a aplicat un chestionar format din 9 întrebări și 68 itemi. Din eșantionul inițial, 100 de respondenți, au trimis chestionarul completat, formând eșantionul final. Dintre aceștia 41 activează, atât în sistemul judiciar de stat, în cadrul instituțiilor publice, Parchete cât și în domeniul privat, avocați, iar 59 sunt specialiști din domeniul economic și experți contabili.

4.3.1. Concluzii

Așa, după cum era și de așteptat, respondenții din domeniul juridic au poziționat mai bine cauza privind cadrul legislativ laborios și impredictibil, spre deosebire de cei din domeniul economic, care l-au clasat mai slab.

Cu privire la cauza imixtiunea politicului în economic și impactul aferent, l-au poziționat mai bine economiștii în timp ce juriștii mai slab.

De asemenea, se acceptă existența unor diferențe semnificative de opinie între economiști și juriști și cu privire la birocrație.

Opinia comună, clasificată din punctul de vedere a respondenților ca și cea mai importantă consecință, este diminuarea semnificativă a veniturilor bugetului de stat cu efecte negative asupra finanțării învățământului, sănătății etc.

Referitor la opinia actorilor despre consecințele criminalității economico-financiare am constatat că, există o diferență semnificativă de opinie la consecința încetinirea dezvoltării economice a țării.

Când este vorba despre măsurile ce se impun cu privire la eradicarea fenomenului de criminalitate economică apar cele mai multe opinii divergente. Juriștii susțin că poate fi diminuată, în special, prin elaborarea unui nou cadru legislativ de tragere la răspundere penală a infractorilor, fiind clasată ca cea mai importantă măsură.

Pentru economiști, cea mai importantă măsură ar fi reformarea radicală a învățământului românesc pe toate nivelurile. De asemenea, diferențe semnificative sunt și din punctul de vedere a reducerii fiscalității și a pregătirii viitoarelor cadre manageriale.

Totuși ca o măsură comună, văzută la nivel de clasificare cea mai importantă este limitarea imixtiunii politicianilor în strategia economică și mai puțin importantă printr-o transparență în stimularea materială, corectă și echitabilă a celor ce obțin rezultate notabile în activitate.

O altă diferență semnificativă relevantă între opiniile economiștilor și juriștilor sunt cele referitoare la modul cum este privită criminalitatea economică din România versus cea de la nivel mondial.

SINTEZA CAPITOLUI V: - CONCLUZII GENERALE REZULTATE DIN STUDIILE TEZEI, CONTRIBUȚII PROPRII ȘI LIMITELE CERCETĂRII

5.1. Concluzii generale

Lucrarea ”Criminalitatea economico-financiară din România, în context european” prezintă o abordare teoretică și practică asupra acestui fenomen. Încă de la început, am încercat să subliniem că, am avut în vedere care este amploarea și complexitatea acestui fenomen, precum și dificultatea cuantificării acestuia. De asemenea, am avut în vedere și ne-am focusat, și în direcția detalierii prejudiciilor nefaste aduse statului, și totodată asupra eficienței măsurilor de contracarare a acestui fenomen.

Astfel, prezenta lucrare a debutat cu o serie de întrebări stimulatoare care ne-au ghidat demersul științific, iar în final, am prezentat răspunsurile și contribuțiile noastre în cercetarea acestui fenomen:

✓ *Care este nivelul criminalității-economice în țările Uniunii Europene?*

Privit prin prisma vectorului de spălare a banilor, apreciem că țări dezvoltate ca Luxemburg, Marea Britanie și alte țări din Europa de Vest au nivelurile cele mai ridicate. Cauzele ar putea fi căutate printre rata ridicată de sofisticare a pieței financiare, creșterea economică reflectată ca PIB / capital, dar și influențele culturale. Dacă, ne referim la componenta corupției, observăm că, niveluri mai ridicate sunt în țări din Europa de Sud – Est, cum ar fi: Bulgaria urmată de România și Grecia iar nivelul cel mai redus din Uniunea Europeană, se află în țările nordice respectiv: Danemarca; Finlanda; Suedia; Olanda. De asemenea, nivelul economiei subterane, apare cu un grad ridicat în țări cum ar fi: Cipru; Bulgaria și România iar la polul opus se află Austria; Luxemburg și Olanda. Putem constata că, nivelul mediu al economiei subterane în Uniunea Europeană este de 17,3%, ceea ce înseamnă că, aproape o cincime din PIB-ul realizat de țările Uniunii Europene este neînregistrat, pierdut în economia subterană.

✓ *Care este nivelul criminalității-economice în România?*

Privit printr-o abordare globală, constatăm pe perioada analizată tendințe de reducere a fenomenului corupției, însă cu variații, valoarea cea mai mică fiind înregistrată în anul 2016, iar cea mai mare valoare, în cursul anului 2005. Ca procent din PIB-ul României, economia subterană,

înregistrează cel mai mic nivel al economiei subterane între anii 2014 și 2017, iar cele mai mari valori sunt înregistrate în primii ani de analiză 2005-2006. La fel ca, în cazul corupției, economia urmează o tendință descendentă, în general, dar cu o creștere vizibilă în 2009. Cu privire la spălarea banilor tendința este volatilă, deoarece în primii ani de analiză constatăm valori în scădere de la an la an atingând minimul în anul 2016. După acest an valorile riscului sunt crescătoare, cu un maxim în cursul anului 2020.

✓ *Prejudiciul cauzat și infraționalitatea economico-financiară prezintă fenomene de contagiere și difuziune interjudețene?*

Potrivit acestui studiu, am apreciat că, valoarea prejudiciului constatat la nivel județean, nu este influențată de vecinătate și de interacțiunile cu vecinii. Mai mult de atât evoluția majoritar descendentă din cei 10 ani, ar putea avea la bază un proces de convergență ceea ce conduce spre un echilibru. Nu același lucru putem spune din punctul de vedere a infraționalității economico-financiare în total infraționalitate la nivel județean. Apreciem că, se manifestă un proces de *contagiere și difuziune*, ceea ce denotă că mecanismele de infraționalitate sau acțiunile întreprinse se învață în grupuri mici sociale, prin transmiterea unor tipare sau prin metoda unor hărți conceptuale, procedee sau prejudecăți. Mai mult, s-a observat o scădere importantă a acesteia în timp, la nivelul întregii țări. Astfel, județele încep să prezinte comportamente similare, adică ponderi din ce în ce mai apropiate ale infrațiilor economico-financiare în total infrațiuni, ceea ce presupune faptul că, și în acest caz, putem discuta și despre un proces de convergență, proces care se poate raporta la participanți, toți tind la o finalitate comună, și anume de a obține un avantaj prin sustragerea de la plata obligațiilor fiscale datorate bugetului statului.

Apreciem că, nivelul infraționalității economico-financiară în România, a atins nivelul cel mai ridicat în zona centru-nord și zona din jurul capitalei, în cursul anului 2010.

În timp, se observă o deplasare a infraționalității economico-financiare, în România, înspre partea de nord a Moldovei și cea estică a Transilvaniei, cu nivelul cel mai ridicat, în anul 2013. La sfârșitul perioadei analizate 2019, cel mai ridicat nivel, a fost constatat, înspre granița de vest a țării. Cauza acestei mișcări este posibil a fi legată de evoluția tehnologică având în vedere activitatea crescută și schemele de fraudă transfrontaliere, din ce în ce mai elaborate din aceste zone. Ca și o contribuție în această direcție considerăm că, prevenirea și combaterea infraționalității economico-financiare ar putea fi orientată înspre împiedicarea fenomenului de contagiere și difuziune a infraționalității economice.

✓ *În România, se corelează infrațiile de evaziune fiscală cu alte tipuri de infrațiuni economico-financiare?*

Din punctul de vedere a analizei dinamice, observăm că, există oscilații, în timp, pentru fiecare tip de infrațiune, posibil a fi datorate unor factori cum sunt cei economici, sociali, politici, culturali, plus alți factori secundari ori accidentali (de exemplu, factori de politică penală, unele incriminări exagerate sau dezincriminări pripite, amnistii, grațieri), iar evoluția criminalității prezintă un trend descendent. Printre cauze considerăm că, este posibil ca valorile mari de la începutul perioadei să fie datorate crizei economice din România, din perioada 2009-2012. Anume, criza economică înseamnă șomaj, inflație, creșterea prețurilor și privațiuni pentru multe categorii sociale. Toate acestea atrag după sine și creșterea criminalității, inclusiv a infrațiilor economice.

Totodată, am constatat faptul că, infrațiile de evaziune fiscală se corelează pozitiv cu infrațiile de fals precum și cele de spălare a banilor. Un număr ridicat de infrațiuni de tip evaziune fiscală este însoțit de un număr ridicat de falsuri și respectiv un număr ridicat al infrațiilor de spălare a banilor. Un rezultat interesant este acela că nu identificăm legături semnificative între evaziune fiscală și corupție, precum, și între evaziune fiscală și infrațiuni privind codul silvic.

Tot ca și contribuții apreciem că, din punct de vedere teoretic se vor aduce noi cunoștințe referitoare la dimensiunea, evoluția și interacțiunile ce caracterizează fenomenul criminalității economice.

Din punct de vedere *practic*, autoritățile ar putea utiliza rezultatele obținute din actuala cercetare pentru inhibarea fenomenului infracționalității economice, prin aplicarea de noi măsuri, mai dinamice și mai eficiente.

✓ *Care este nivelul presiunii fiscale în România comparativ cu țările Uniunii Europene?*

Cele mai mari niveluri ale presiunii fiscale totale, (calculate atât pe impozite cât și pe contribuții sociale) sunt înregistrate în; Danemarca; Franța; Belgia; Austria; Finlanda; Italia; Suedia; Germania. La polul opus, țările Uniunii Europene cu nivelurile cele mai scăzute ale presiunii fiscale totale sunt: Estonia; Români; Irlanda; Bulgaria; Letonia și Slovacia

Potrivit studiului apreciem că, din punct de vedere a presiunii fiscale totale, România se situează printre țările cu cele mai scăzute niveluri ale presiunii fiscale în Uniunea Europeană, respectiv pe locul doi, după Estonia, pentru perioada 2005-2018, (cu 24,9%). În România, se înregistrează pe întreaga perioadă analizată, valori ale presiunii fiscale totale situate cu mult sub media comunitară, cu valori cuprinse între aprox. 25-28%. De-a lungul perioadei, 2005-2018 constatăm valori destul de fluctuante ale presiunii fiscale. Astfel, pentru perioada 2005-2009 constatăm valori destul de mari ale presiunii fiscale, în România, cu tendință general, de scădere de la aproximativ 28% (2005) la aproximativ 25% (anul 2009), după care în perioada 2010-2015 constatăm o tendință ușoară de creștere a presiunii fiscale totale în jurul valorilor de 27-28%. În perioada următoare, 2015-2018 putem observa o tendință de diminuare a presiunii fiscale totale, în jurul valorii de 26%, în condițiile creșterii decalajului față de valorile medii comunitare.

✓ *Cum se corelează în Uniunea Europeană, presiunea fiscală publică cu evaziunea fiscală?*

Rezultatele ne-au oferit indicii privind existența unei relații indirecte între presiunea fiscală și evaziunea fiscală, însă ne semnificativă statistic. Aceasta înseamnă că, la o creștere a presiunii fiscale, nivelul evaziunii fiscale scade. De obicei, ne-am aștepta ca nivelul economiei subterane să crească ca urmare a creșterii presiunii fiscale. Cu toate acestea, rezultate similare sunt obținute și de alte studii, cum ar fi: (Calderwood & Webley, 1992); (Kawano & Slemrod, 2016); (Achim, Borlea, Găban & Cuceu, 2018). Rezultatele acestor studii nu evidențiază o influență negativă a presiunii fiscale asupra nivelului economiei subterane, fie nu evidențiază nicio legătură, fie evidențiază o legătură pozitivă. Așa cum apreciază (Schneider et al., 2010), explicația acestor rezultate care contrazic așteptările ar putea fi legată de modul diferit de măsurare a presiunii fiscale pentru fiecare țară.

Cauza a unor rezultate atât de diferite, de la un studiu la altul, se poate datora și faptului că, sistemele fiscale și de securitate socială sunt foarte diferite în rândul țărilor analizate.

✓ *Cum și în ce domenii se corelează presiunea fiscală (prin nivelul TVA) cu prejudiciul cauzat și recuperat, în România?*

În urma studiului realizat, am apreciat că, pe termen scurt, o modificare a TVA-ului duce la o scădere medie de 26,4% a prejudiciului cauzat. Menționăm totodată că, modificările de TVA înregistrate în întreaga perioadă analizată reprezintă doar scăderi. Implicit, putem concluziona că scăderea TVA-ului duce la scăderea valorii prejudiciului cauzat.

Același tip de relație a fost obținută, pe termen scurt, și în cazul prejudiciului recuperat, însă impactul scăderii TVA este mai accentuat, respectiv de 32,4%.

Astfel, se constată că scăderile de TVA, realizate în perioada analizată au impactat semnificativ cele două tipuri de prejudiciu, în sensul diminuării lor. Impactul scăderii cotei de TVA este evidențiat nu doar pe termen scurt, ci și pe termen lung.

Ca și o contribuția personală apreciem că, scăderea presiunii fiscale a TVA-ului, a dus la diminuarea intențiilor de fraudare economico-financiară, estimate prin valoarea prejudiciului cauzat și a celui recuperat.

✓ *Care este nivelul eficienței de combatere a criminalității economice și în ce domenii de activitate economică din România?*

Eficiența măsurilor de contracarare a infracțiunilor economico-financiare este măsurată ca cu ajutorul unui indicator pe care îl numim *Grad de recuperare prejudiciu*, indicator calculat ca raport între prejudiciul recuperat și cel cauzat (*100)

De-a lungul perioadei de analiză se constată o eficiență fluctuantă a gradului de recuperare a prejudiciilor, eficiența maximă fiind constatată în anul 2012 (34,77%) urmată în 2013 de eficiența cea mai redusă (21,76%)

Cu privire la domeniile de activitate, în care se înregistrează eficiența cea mai ridicată prin prisma raportului între prejudiciul recuperat raportat la cel cauzat, la nivelul perioadei 2011-2019 sunt: tutunul (68,73%), sănătatea (54,54%) și silvicultura (41,75%). Putem deduce că, în aceste domenii au fost identificate bunurile relevante pentru adoptarea de către organul judiciar a măsurilor asigurătorii cât mai devreme în faza de urmărire penală ceea ce reprezintă o garanție că, acestea nu vor fi înstrăinate, ori distruse, că statul sau instituțiile vătămate își vor putea recupera prejudiciile produse în cazul unei decizii definitive de condamnare și că, persoanele condamnate vor fi deposedate de bunurile dobândite ilegal. La polul opus se află fraudele vamale (cu un procent de doar 8,91%), materialele reciclabile (13,48%) și jocurile de noroc (în proporție de 15,4 %).

Un grad de recuperare al prejudiciului cauzat între 20%-30 % este înregistrat în activitățile din domeniul agriculturii (20,17%), transporturi (20,98%), protecția mediului (23,16%), administrația publică și instituțiile bugetare, învățământ, cultură sport cu un procent de (24,58%), alcool (26,86%), produse energetice și accizabile (26,95%) și din domeniul construcțiilor (29,34 %). De asemenea, între valorile de 30%-40%, sunt cuprinse activitățile derulate în domeniul "criminalității financiare" respectiv, instituțiile de credit, leasing financiar asigurări și reasigurări 31,82%, protecția forței de muncă 36,01%, turism 36,47% și industria alimentară 37,21%.

- ✓ *Există o corelație între eficiența măsurilor de contracarare a infracțiunilor economico-financiare cu criminalitatea economico-financiară, în România?*

În urma acestui studiu, rezumăm faptul că, există o legătură semnificativă statistic între rata criminalității și proporția recuperată din prejudiciu pe termen scurt și mediu. Putem afirma și în acest caz că există o legătură, constând în aceea că o creștere a ratei criminalității cu 1% conduce la o creștere a ponderii prejudiciului recuperat cu 55,8 puncte procentuale. Însă, pe termen lung aceasta devine nesemnificativă.

- ✓ *Există opinii contrare a specialiștilor din domeniile juridic și economic, cu privire la cauzele, consecințele și măsurile de diminuare a criminalității economice?*

Respondenții din domeniul juridic au poziționat mai bine cauza privind cadrul legislativ laborios și imprevizibil, spre deosebire de cei din domeniul economic, care l-au clasat mai slab. Cu privire la cauza imixtiunea politicului în economic și impactul aferent, l-au poziționat mai bine economiștii în timp ce juriștii mai slab. De asemenea, se acceptă existența unor diferențe semnificative de opinie între economiști și juriști și cu privire la birocrație.

Referitor la opinia actorilor despre consecințele criminalității economico-financiare apreciem că, există o diferență semnificativă de opinie la consecința încetinirea dezvoltării economice a țării. În ceea ce privește încurajarea emigrației forței de muncă, în special a celei tinere, respondenții din domeniul juridic au poziționat mai bine consecința spre deosebire de cei din domeniul economic, care au clasat-o mai slab, cu diferențe semnificative de opinie.

Când este vorba despre posibilitatea de a eradica fenomenul de criminalitate economică se observă că, în această direcție apar cele mai multe opinii divergente. Criminalitatea economico-financiară poate fi diminuată, în special, prin elaborarea unui nou cadru legislativ de tragere la răspundere penală a infractorilor, sunt de părere aproape jumătate dintre juriști. Aceștia au poziționat această măsură pe primul loc, spre deosebire de doar 17,5% dintre economiști. Pentru economiști, cea mai importantă măsură ar fi reformarea radicală a învățământului românesc pe toate nivelurile (peste 28% dintre ei). Diferențe semnificative de opinie au fost conturate și cu privire la reducerea fiscalității și prin pregătirea exigentă și responsabilă a viitoarelor cadre manageriale.

Prin evaluarea opiniilor, referitoare la economia unor țări, atât juriștii (46%), cât și economiștii (aproape 40%), consideră că, este mai des întâlnit criminalitatea economică în țările mai puțin dezvoltate, clasificându-se pe locul I ca importanță. Potrivit opiniei respondenților raportată la importanța rolului activ, determinant, în limitarea și eradicarea fenomenului de criminalitate economică-infracțională în România și posibile măsuri de diminuare a acesteia, se poate observa că, pentru respondenții din domeniul juridic, sunt două structuri care s-au poziționat pe primul loc, la egalitate, fiind cele mai importante: *Procesul educațional al întregii populații a țării și ANAF*.

Importanța elaborării unui nou cadru legislativ de tragere la răspundere penală a infractorilor este direct și mediu corelată cu DNA, DIICOT și Inspectoratele de Poliție. Tot legătură directă, dar slabă este între această măsură și Procuratura sau Instanțele de judecată. Legătură inversă, de intensitate slabă sau medie, este regăsită cu Populația, Managerii și procesul educațional al întregii populații. Rezultatul ne arată că, nivelul de importanță a acestei măsuri este direct corelat cu organele de inspecție cu putere judiciară și invers corelat cu populația și alte aspecte de natură non-judiciară luate în calcul. O importanță ridicată a unui cadru legislativ bun este atașată unui rol scăzut, nesemnificativ al populației, managerilor și procesului educațional în combaterea criminalității economice.

În ultima parte a fost evaluată opinia respondenților despre criminalitatea economică din România versus nivelul mondial, eforturile făcute pentru diminuarea ei în țară versus ceea ce se întâmplă la nivel mondial, respectiv rezultatele obținute de autoritățile române în lupta cu acest fenomen. Majoritatea respondenților au poziționat România din punct de vedere al nivelului criminalității economice, la mijlocul clasamentului internațional.

5.2. Contribuții formulate în urma cercetării științifice

Elementele de originalitate pe care considerăm că, teza actuală le aduce, se referă la:

1. Cuantificarea nivelului actual a criminalității-economice în țările Uniunii Europene
2. Evaluarea nivelului actual a criminalității-economice în România..
3. Abordarea infracționalității economico-financiare și a fenomenelor de contagiare și difuziune interjudețene.
4. O altă contribuție constă în aceea că, s-au individualizat care sunt legăturile existente dintre infracțiunile de evaziune fiscală și alte tipuri de infracțiuni economico-financiare.
5. Punctarea nivelului presiunii fiscale în România comparativ cu țările Uniunii Europene.
6. Analizarea relației existente dintre presiunea fiscală publică în raport cu evaziunea fiscală, la nivelul UE.
7. Abordarea, pe domenii de activitate, a relației dintre presiunea fiscală (TVA) vs. prejudiciul cauzat și recuperat, din România.
8. Evaluarea eficienței de combatere a criminalității economice la nivel național, pe principalele domenii de activitate economică.
9. Cuantificarea măsurilor de contracarare a infracțiunilor economice în raport cu criminalitatea economico-financiară din România
10. Sondaj de opinie, privind percepția specialiștilor din domeniile juridic și economic, față de cauzele, consecințele și măsurile de diminuare a criminalității economice.

5.3. Limitele și perspectivele cercetării științifice

A. Limite

Limitele cercetării noastre pot fi analizate atât la nivelul cercetării doctrinare cât și la nivelul cercetării empirice. Este imposibil de efectuat o recenzie a întregii literaturi științifice, cu atât mai mult în cazul nostru, care a vizat complexitatea întregului fenomen al criminalității economico-financiare. Am încercat să conturăm teoretic nivelul acestui fenomen la nivel global, să percepem arhitectura criminalității economico-financiare, prin a ne limita la esența celor mai relevante componente ale acesteia, respectiv la interacțiunile care se formează în cadrul acestui fenomen. Din punctul de vedere a cercetării empirice, datele și informațiile deținute la nivel național au fost limitate de timp și spațiu, acestea au fost relativ restrânse, compactate, în funcție de tipul de fraudă

economico-financiară, de activitățile ilicite, evidențiate în baza datelor statistice, furnizate de Direcția Județeană de Evidență Operativă și Cazier Judiciar București. De asemenea, aceeași tipologie a fost abordată și din punctul de vedere a valorii prejudiciilor determinate atât în varianta cauzată cât și în varianta recuperată, în condițiile legii, la momentul terminării urmăririi penale ca fază a procesului penal, efectuată de organul de cercetare penală. Menționăm faptul că, această lucrare științifică cuprinde infracțiunile economico-financiare și prejudiciile înregistrate pe domenii, de către Inspectoratele de Poliție Județene și București, Serviciile de Investigare a Criminalității Economice, fiind excluse prejudiciile constatate și recuperate aferente altor structuri de poliție sau instituții cu atribuții de control în domeniul economico-financiar. O altă limită a acestui studiu reprezintă și faptul că, nu au fost analizate și alte legături, cum ar fi corupția, care este o altă componentă semnificativă a fenomenului cercetat în raport cu alte infracțiuni economico-financiare, toate urmând a constitui o preocupare și atentă cercetare pentru perioada viitoare.

B. Perspective

În ceea ce privesc perspectivele cercetărilor viitoare, arătăm că, au în mare măsură legătură directă cu limitele prezentului demers științific. La nivelul cercetărilor teoretice ar putea fi abordate și unele aspecte din literatura de specialitate referitoare la instrumentele și mecanismele de fraudare ce interacționează, în cadrul acestui fenomen. În privința cercetărilor empirice viitoare, ar putea fi avute în vedere și o extindere referitoare la culegerea mai multor date privind valoarea prejudiciilor cauzate și recuperate, declarate de alte instituții cu atribuții de control, în domeniul economico-financiar și a domeniilor de analiză. În consecință, bazându-ne pe rezultatele cercetării reflectate pe larg în secțiunea dedicată concluziilor, *considerăm că, prejudicierea bugetului consolidat al statului nu mai poate fi combătută doar prin mijloacele clasice*. Este necesar a fi realizat și consolidat, un sistem unic informativ, în care să fie implementate valorile certe ale prejudiciilor cauzate și recuperate, aduse bugetului de stat, care să fie alimentat, cu date certe, de instituții cu atribuții de control în domeniul economico-financiar. Prin implementarea acestui sistem unic informativ, s-ar cunoaște permanent indicatorul național al gradului de prejudiciu pe domeniile principale ale economiei. Potrivit studiilor realizate, este interesant că, nu am identificat legături semnificative între evaziune și corupție, precum și între evaziune și infracțiuni privind codul silvic, astfel ar fi oportun de a fi analizate legăturile prin prisma infracțiunilor de corupție, în raport cu alte infracțiuni de natură economico-financiară.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Cărți

1. Achim, M.V., Borlea, N.S., (2020). *Economic and financial crime, Corruption, shadow economy, and money laundering*. Springer Nature Switzerland AG;
2. Achim, M.V., (2017). *Coruptia și economia subterana. Teorii și studii*. Ed. Presa universitară clujeană, ISBN: 978-606-37-0217-4;
3. Achim, M.V., & Borlea, N.S., (2019). *Criminalitatea economico-financiara. Coruptia, economia subterana și spalarea banilor. Cauze, efecte, solutii. Abordari teoretice și practice*. Editura Economica, Bucuresti;
4. Amza, T., (2002). *Criminologie, Tratat de teorie și politică criminologica*, Ed. Lumina Lex, Bucuresti;
5. Amza, T., (2011). *Criminologie. Suport de curs*. Universitatea Hyperion, Bucuresti;
6. Aniței, N.C. & Lazăr, R. E., (2016). *Evaziunea fiscală între legalitate și infracțiune*. Ed. Universul Juridic, Bucuresti;
7. Banciu, D., (2000). *Elemente de sociologie juridică*. Ed. Lumina Lex, Bucuresti;
8. Bodu, S. & Bodu, C., (2016). *Infracțiuni economice. Comentarii și explicații*. Adnotari cu jurisprudența, p.196. Rosetti Publishing House, Bucuresti;
9. Bonger, W.A., (1905). *Criminalite et conditions economiques*. University of Michigan Library;
10. Bonger, W.A., (1916 [1905]). *Criminality and economic conditions*. Translated by G. P. Tierie. Boston: Little, Brown;
11. Bucur, D., (2011). *Criminalitatea transfrontalieră și economia globalizată*. Bucuresti: Pro Universitaria Publishing House;
12. Bujor, V.O.B., (1999). *Criminalitatea profesională*. Ed. Lyceum, Chisinau, p. 4-5;
13. Cambridge Dictionary, (2020). Cambridge University Press;
14. Carasciuc, L., Ciubotaru, M., Patiuc, N., & Bejan, L., (2003). *Coruptia și evaziunea fiscală: dimensiuni economice*. Chisinau: Transparency International Moldova;
15. Cendrowski, H., Martin, J. & Petro, L., (2007). *The Handbook of Fraud Deterrence*. N.Y.: Wiley Publisher;

16. Chan, C.W., Troutman, C.S., & O'Bryan, D., (2000). *An expanded model of taxpayer compliance: Empirical evidence from the United States and Hong Kong*. Journal of International Accounting Auditing and Taxation, 9 (2), p. 83–103;
17. Ciobanu, I. A., (2007). *Criminologie*. Catedra Drept Penal si Criminologie. Cartdidact, (Tipografia „Reclama”). Vol. I – 2007, ISBN: 978-9975-9912-1-6;
18. Voicu, C., Sandu, F., Boroï, A. & Molnar, I., (2002). *Drept penal al afacerilor*. Ed. Rosetti, Bucuresti, p. 8;
19. Coteanu, I., Seche, L. & Seche, M., (1998). *Dictionar explicativ al limbii romane*. Ediția a II-a. Univers enciclopedic, Bucuresti;
20. Cunder, D., (2015). *Shadow economy and money laundering*. University of New York in Prague European Business Administration;
21. Danes, S. & Papadopol, V., (1985). *Individualizarea judiciară a pedepselor*. Editura stiintifica si Enciclopedica, Bucuresti;
22. De Goede, M., (2008). *Risk, preemption, and exception in the war on terrorist financing*. In L. Amoore & M. de Goede (Eds.), *Risk and the war on terror* (pp. 97–111). Routledge Development, New York, Vol. 60;
23. Dictionarul explicativ al limbii romane (1975). Ed. Academiei, Bucuresti;
24. Dinga, E., (2009). *Studii de economie. Contributii de analiza logica, epistemologica si metodologica*. Ed. Economica, Bucuresti;
25. Dobrinoiu, V., Hotca, M.A., Gorunescu, M., Dobrinoiu, M., Pascu, I., Chiș, I. & Sinescu, M.C., (2014). *Noul Cod penal comentat. Partea specială*. Editura Universul Juridic, Bucuresti, pp. 766-768;
26. Durkheim, E., (1974). *Regulile metodei sociologice*. Editura Stiintifica, Bucuresti;
27. Edwin, H.I.L.L., (1872). *International Prison Congress*. Criminal Capitalists, London, Spottiswoode & Company;
28. Elliott, K.A. (1997). *Corruption as an inter;national policy problem: Overview and recommendations*, In *Corruption and the Global Economy*, ed. K. Elliot, Washington, DC: Institute for International Economics;
29. Eurostat (2014). *Essential SNA: Building the basics*. Publications Office of the European Union, Luxembourg;
30. Feld, L. P., & Larsen, C., (2005). *Black activities in Germany in 2001 and 2004: A comparison based on survey data*. Vol. 12, Rockwool Foundation Research Unit;
31. Feld, L., & Larsen, C., (2009). *Undeclared Work in Germany 2001-2007–Impact of Deterrence, Tax Policy, and Social Norms: An Analysis Based on Survey Data*. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg;
32. Gallet, O., (2010). *Halte aux fraudes. Guide pour auditeurs et dirigeants*. 2e édition. Dunod, Paris;
33. Garofalo, R., (1885). *Criminologia. Studio sul delitto, sue cause e sui mezzi di repressione*. Bocca fr;
34. Gaylord, M.S., & Galliher, J.F., (2020). *The Criminology of Edwin Sutherland*. Routledge;
35. Gladkii, G., (2001). *Criminologie generala*. Institutul pentru politici legislative si constitutionale, Budapesta (COLPI);
36. Goldman, P.D., (2010). *Financial Services Anti-Fraud Risk and Control*. Workbook. Canada: John Wiley & Sons Inc;
37. Gradeva, K., (2014). *VAT fraud in intra-EU trade*. Goethe University, p. 33;
38. Groșanu, A., (2013). *Contabilitate creativă*. Editura ASE, Bucuresti, p. 60-61;
39. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., & Wallage, P., (2005). *Principles of Auditing. An Introduction to Intenational Standards of Auditing*. 2nd edition, Ed. Pearson Education;
40. Hoanta, N., (2000). *Economie ssi finante publice*. Editura Polirom, Iasi;
41. Hoanta, N., (2010). *Evaziunea fiscala*. Ediția a II-a, Editura C. H. Beck, Bucuresti;
42. Ionita, G.I., (2010), *Criminologie teoretica si aplicata*. Ed. Universul Juridic, Bucuresti.
43. Kaminski, K.A., Wetzel, T.S., Guan, L. (2004), Can financial ratios detect fraudulent financial reporting?, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 19, No. 1, pp. 15-28;
44. Kanyama, I.K. (2014). Quality of institutions: Does intelligence matter? *Intelligence*, 42, 44–52;
45. Kirchler, E., (2007). *The economic psychology of tax behavior*. Cambridge University Press, U.K.;
46. Laffer, A., (2004). *The Laffer curve: Past, present and future*. The Heritage Foundation;
47. Lazar, A., (2008). *Ancheta antifrauda in mediul afacerilor, Bucuresti*, Ed. Lumina Lex, 304;
48. Lazar, A., & Alamoreanu, S. (2008). *Expertiza criminalistica a documentelor. Aspecte tactice si tehnice*. Ed. Lumina Lex, Bucuresti.
49. Letia, A.A., (2014). *Investigation of business crime: money laundering, corruption and tax fraud, theoretical and practical aspects*. Universul Juridic Publishing House, Bucuresti, Romania;
50. Mara, E.R., (2010). *Finantele publice intre teorie si practica*. Risoprint Publishing House, Cluj-Napoca;
51. Mara, E.R., (2009). *Finantele publice intre teorie si practica, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca;*
52. Martinez, J.C., (1990). *La fraude fiscale*. Editura Puf, Paris;
53. McGee, R.W., (2008). *Taxation and public finance in transition and developing economies*. Springer, New York;
54. McGee, R.W., (2012). *The ethics of tax evasion: Perspectives in theory and practice*. Springer New York;
55. Merton, R.K., (1968). *Social theory and social structure*. Free Press, Enlarged Ed edition, New York;
56. Mocuța, G., (2004). *Criminalitatea organizata si spalarea banilor*, Editura Noul Orfeu, Bucuresti;
57. Moldoveanu, N., (1999). *Criminalitatea economico-financiara*. Global Print Publishing House, Bucuresti;
58. Moore, M., (2014). *Revenue reform and statebuilding in Anglophone Africa*. World;

59. Nita, N., (2008). *Descoperirea si combaterea infractionalitatii economico-financiare. Valorificarea informatiilor furnizate de contabilitate*, Editura Tehnopress Iasi, Romania;
60. O'Regan, D., (2004). *Auditor's dictionary: terms, concepts, processes, and regulations*. John Wiley & Sons, New Jersey;
61. Pantea, M., (2010). *Investigarea criminalitatii economico-financiare*. Pro Universitaria Publishing House, Bucuresti;
62. Pasca, V., (2000). *Bancruta frauduloasa -Comentarii de practica judiciara*. Lumina Lex, Bucuresti;
63. Pedneault, S., (2009). *Fraud 101*. John Wiley&Sons, inc., Hoboken;
64. Pinatel, J., (1971). *La societe criminogene*. Ed. Calmann-Levy, Paris;
65. Popescu, I., (2004). *Globalizarea, mit si realitate*. Ed. Economica, Bucuresti;
66. Pradel, J., (2019). *Du principe de proportionnalite en droitpenal. Les Cahiers de droit*. 60(4), p. 1129-1149;
67. Schneider, F. & Williams, C.C., (2013). *The shadow economy*. Institute of Economic Affairs, London;
68. Singleton, T.W. & Singleton, A.J., (2010). *Fraud Auditing and Forensic Accounting*. Fourth Edition, John Wiley & Sons, Inc, New Jersey;
69. Sutherland, E., (1966). *Principes de criminologie*. Version francaise établie sur le texte de la sixieme edition de Principles of Criminology, Ed. Cujas, Paris;
70. Sutherland, E.H. & Locke, H.J., (1936). *Twenty thousand homeless men*. J.B. Lipincott, Chicago;
71. Scheau, M.C., (2018). *Criminalitatea informatica privind transferurile financiare*. Ed. Economica, Bucuresti, Romania;
72. Tarde, G., (1886). *La criminalite comparee*. Paris: Flix Alcan
73. Tarde, G., (1890). *The laws of imitation*. Henry Holt, New York;
74. Tarde, G., (1890). *La philosophie penale*. La España Moderna, A. Storck;
75. Toader, T., (2011). *Drept penal roman: partea speciala*. Editura Hamangiu, Cluj-Napoca.
76. Tomas, R. (2010). *Crisis and shadow economy in Bosnia and Herzegovina*. Friedrich Ebert Stiftung, Sarajevo;
77. Torgler, B., (2007). *Tax compliance and tax morale: A theoretical and empirical analysis*. Edward Elgar Publishing, Glesanda House, Montpellier Parade, Cheltenham, Glos GL50 1UA, U.K;
78. Troncota, C., (2008). *Studii de securitate*. Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, p. 10;
79. Tulai, C., (2003). *Finantele publice si fiscalitatea*. Editura Casa Cartii de Stiinta, Cluj-Napoca;
80. Vacarel, I., (2006). *Finante publice*. Editura Didactica si Pedagogica, Bucuresti;
81. Vacarel, I., (2008). *Studii de istoria gandirii si practicii economico-financiare*. Editura Academiei Romane;
82. Vergulini, G., (2014). *Istoria mafiei*. Vol. 3, Editura Enmar, Bucuresti.
83. Virjan, B. (2016). *Infractiunile de evaziune fiscala*, Ediția a II-a, Editura C.H. Beck, Bucuresti;
84. Watson, D.M., (2003). *Cultural Dynamics of Corporate Fraud*. Cross Cultural Management: An International Journal, Vol. 10, No. 1, pp. 40-53. <https://doi.org/10.1108/13527600310797522>;
85. Weber, A., (2005). *How far perceptions go*. Transparency Brazil Working Paper. The World Bank: Washington D.C.;
86. Troncota, C., (2008). *Studii de securitate*, Editura Aldine, Sibiu.

Articole științifice

87. Achim, M.V., Borlea, N.S., & Anghelina, A. (2018b). *The impact of fiscal policies on corruption: A panel analysis*. South African Journal of Economic and Management Sciences, 21(1), pp. 1–9;
88. Achim, M.V., Borlea, N.S., Gaban, L.V. & Mihaila, A.A., (2019). *The shadow economy and culture: Evidence in European countries*. *Eastern European Economics*. 57(5), pp. 352–374;
89. Achim, M.V., (2016). *Cultural Dimension of Corruption: A Cross-Country Survey*. *International Advances in Economic Research* 22(3), DOI: [10.1007/s11294-016-9592-x](https://doi.org/10.1007/s11294-016-9592-x);
90. Achim, M.V., Borlea, N.S., Găban, L. & Cuceu, I., (2018), *Rethinking the shadow economy in terms of happiness: evidence for the European Union member states*. *Technological and Economic Development of Economy*, 24(1), pp. 199-228;
91. Ainsworth, R.T., (2010). *MTIC (VAT FRAUD)*, in VoIP-Market Size;
92. Ainsworth, R.T. & Hengartner, U., (2009). *Quebec's Sales Recording Module (SRM): Fighting the Zapper, Phantomware, and Tax Fraud with Technology*. *Canadian Tax Journal / Revue Fiscale Canadienne*, 57(4), pp.715-761;
93. Aizenman, J. & Jinjark, Y., (2008). *The collection efficiency of the Value Added Tax: Theory and international evidence*. *The Journal of International Trade & Economic Development*, 17(3), pp. 391-410;
94. Ali, M.A., Azad, M.A., Centeno, M.P., Hao, F., & van Moorsel, A., (2019). *Consumer-facing technology fraud: Economics, attack methods and potential solutions*. *Future Generation Computer Systems*, 100, pp. 408–427.
95. Alm, J., & Prinz, A., (2013). *Introduction to the special issue: The shadow economy, tax evasion, and money laundering*. *Public Finance Review*, 41(5), pp. 507–509
96. Alm, J., Martinez-Vazquez, J., & Schneider, F., (2004). *Sizing the problem of the hard-to tax*. *Contributions to Economic Analysis*. Elsevier, 268, pp. 11–75;

97. Amara, I., & Khlif, H., (2018). *Financial crime, corruption and tax evasion: a cross-country investigation*. Journal of Money Laundering Control, 21(1), DOI: [10.1108/JMLC-10-2017-0059](https://doi.org/10.1108/JMLC-10-2017-0059);
98. Amarita, A., (2017). *Fiscal evasion in Romania*. Revista Romana de Statistica, Supliment 1, pp. 3–21;
99. Amooore, L. & de Goede, M., (2005). *Governance, risk, and data veillance in the war on terror*. Crime, Law and Social Change, 43, pp. 149–173;
100. Andreoni, J., Erard, B. & Feinstein, J., (1998). *Tax Compliance*. Journal of Economic Literature, 36, pp. 818–860;
101. Antoci, A., Russu, P. & Zarri, L., (2014). *Tax evasion in a behaviourally heterogeneous society: An evolutionary analysis*. Economic Modelling, 42, pp. 106–115;
102. Ardizzi, G., Petraglia, C., Piacenza, M., Schneider, F. & Turati, G., (2014). *Money laundering as a crime in the financial sector: A new approach to quantitative assessment, with an application to Italy*. Journal of Money, Credit and Banking, 46(8), pp. 1555–1590;
103. Austwick, S., & Berga, I., (2016). *Foreign investors viewpoint on the shadow economy in Latvia*. KPMG. Available at <https://docplayer.net/140175931-Foreign-investors-viewpoint-on-the-shadow-economy-in-latvia-may-2016.html>. Accessed on 18 Feb 2020;
104. Badawi, M.I., (2008). *Motives and consequences of fraudulent financial reporting*. „The 17th Annual Convention of the Global Awareness Society International”, San Francisco, CA, USA;
105. Barr, A. & Serra, D., (2010). *Corruption and culture: An experimental analysis*. Journal of Public Economics, 94, pp. 862–869;
106. Barrell, R. & Weale, M., (2009). *The Economics of a Reduction in VAT*. Fiscal Studies, 30(1), pp.17-30;
107. Basel Institute on Governance, (2020). Basel AML index.
108. Batrancea, L.M., Nichita, A., Batrancea, I., & Gaban, L., (2017). *The strenght of the relationship between shadow economy and corruption: Evidence from a worldwide country-sample*. Social Indicators Research, 138(4), <https://doi.org/10.1007/s11205-017-1696-z>;
109. Bierstaker, J.L., Brody, R. & Pacini, C., (2006). *Accountants’ perceptions regarding fraud detection and prevention methods*. Managerial Auditing Journal, Vol. 21, No. 5, pp. 520-535;
110. Bink, M.L., Wampler, R.L. & Cage, E.A., (2011). *The retention of digital skills: command post of the future, Research Report 1937*. U.S. Army Research Institute for the Behavioral and Social Sciences
111. Bird, R.M., & Zolt, E.M., (2008). *Technology and taxation in developing countries: from hand to mouse*. National Tax Journal, 61(4), Part 2, Technology, Privacy, and the Future of Taxation, pp. 791-821;
112. Borlea, N.S., Achim, M.V., & Miron, M.G. (2017). *Corruption, Shadow economy and economic growth: An empirical survey across the European Union countries*. Studia Universitatis “Vasile Goldis” Arad. Economics Series, 27(2), pp. 19-32;
113. Boroi, A., & Rusu, I., (2006). *Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale*. Revista Dreptul, XVII, 2, pp. 9-17;
114. Bouwen, P., (2009). *The European Commission. Lobbying the European Union: Institutions, actors, and issues*. Oxford University Press, Oxford, pp. 19-38;
115. Brockett, P.L., Derrig, R.A., Golden, L.L. & Alpert, M., (2002). *Fraud Classification Using Principal Component Analysis of RIDITs*. The Journal of Risk and Insurance, Vol. 69, No. 3, pp. 341-371;
116. Buehn, A. & Schneider, F., (2009). *Shadow economies and corruption all over the world: Revised estimates for 120 countries*. Economics E-Journal, 1(9) Version 2, pp. 1–53;
117. Busato, F. & Chiarini, B., (2013). *Steady state Laffercurve with the underground economy*. Public Finance Review, 41(5), pp. 608-632;
118. Calderwood, G. & Webley, P., (1992). *Who responds to changes in taxation? The relationship between taxation and incentive to work*. Journal of Economic Psychology, 13(4), pp. 735-748;
119. Carden, A. & Verdon, L., (2010). *When is corruption a substitute for economic freedom?*. The Law and Development Review, 3(1), pp. 40–63;
120. Carpenter, T., (2007). *Audit Team Brainstorming, Fraud Risk Identification, and Fraud Risk Assessment: Implications of SAS No. 99*. The Accounting Review, Vol. 82, No. 5, pp. 1119-1140;
121. Carjaliu, C., (2009). *Acceptiuni si sensuri ale notiunii de coruptie*. Revista de Studii Juridice Universitare, (3–4), pp. 257–262.
122. Choi, J. & Thum, M., (2005). *Corruption and the shadow economy*. International Economic Review, 46(3), pp. 817–836.
123. Chong, A. & Lopez-de-Silanes, F., (2015). *Money laundering and its regulations*. Economics and Politics, 27(1), <https://doi.org/10.1111/ecpo.12051>;
124. Cohen, J., Ding, Y., Lesage, C. & Stolowy, H., (2010). *Corporate Fraud and Manager’s Behavior: Evidence from the Press*. Journal of Business Ethics, 86;
125. Collin, M., (2020). *Does the threat of being blacklisted change behavior? Regression discontinuity evidence from the EU’s tax haven listing process*. Global Economy & Development, working paper, 139;
126. Cressey, D.R. (1953). *Other People’s Money: a Study in the Social Psychology of Embezzlement*. Glencoe, Ill., Free Press;
127. Davis, J.H. & Ruhe, J.A., (2003). *Perceptions of country corruption: Antecedents and outcomes*. Journal of Business Ethics, 43(4), pp. 275–288;

128. Dinga, E. (2008). *Considerații teoretice privind evaziunea și fraudă fiscală*. Studii Financiare, 12(4), pp. 20–50;
129. Djankov, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F. & Shleifer, A., (2002). *The regulation of entry*. Quarterly Journal of Economics, 117(1), pp. 1–37;
130. Dragoș, S.L., Mare, C. & Dragoș, C.M., (2019). *Institutional drivers of life insurance consumption: a dynamic panel approach for European countries*. Geneva Pap Risk Insur Issues Pract 44, pp. 36–66, <https://doi.org/10.1057/s41288-018-0106-3>;
131. Dreher, A. & Schneider, F., (2006). *Corruption and the shadow economy. An empirical analysis*. IZA DP No. 1936;
132. Dreher, A., & Schneider, F., (2010). *Corruption and the shadow economy. An empirical analysis*. Public Choice, 144, pp. 215–238;
133. Dreher, A., & Siemers, L. H. R. (2009). *The nexus between corruption and capital account restrictions*. Public Choice, 140, pp. 245–265;
134. Durkheim, E., (1951). *Suicide: a study in sociology*. Translated by J.A. Spaulding and G. Simpson. The Free Press, Glencoe, Illinois;
135. Durkheim, E., (1974 [1898]). *Collective Representations,* in T. Parsons (ed.) *Sociology and Philosophy by Emile Durkheim*. New York: The Free Press;
136. Durkheim, E. (1984). *Die Regeln der soziologischen Methode*. zuerst 1895;
137. Dutulescu, S. & Nisulescu-Ashrafzadeh, I., (2016). *The main causes of corruption in Romania*. Audit financiar, XIV, 8(140), pp. 918–926;
138. Dyreng, S.D., Hanlon, M. & Maydew, E.L., (2010). *The Effects of Executives on Corporate Tax Avoidance*. The Accounting Review 85(4), pp. 1163–1189;
139. Ebeke, C., (2015). *Remittances, Value Added Tax and Tax Revenue in Developing Countries*. [online] Available at <http://publi.cerdi.org/ed/2010/2010.30.pdf/>, accessed on 25 October 2020;
140. Elgin, C. & Oyvat, C., (2013). *Lurking in the cities: Urbanization and the informal economy*. Structural Change and Economic Dynamics, 27, pp. 36–47;
141. Faleye, O.A., (2013). *Religion corruption: a dilemma of the Nigerian state*. Journal of Sustainable Development in Africa. 15(1), pp. 170-185;
142. Feld, L.P., & Schneider, F., (2010). *Survey on the shadow economy and undeclared earnings in OECD countries*. German Economic Review, 11(2), pp. 109–149;
143. Fisman, R. & Miguel, E., (2007). *Corruption, norms, and legal enforcement: Evidence from diplomatic parking tickets*. Journal of Political Economy, 115(6), pp. 1020–1048;
144. Fjeldstad, O.H., (1996). *Tax evasion and corruption in local governments in Tanzania: Alternative economic approaches*. Working Paper 14. Chr. Michelsen Institute;
145. Fjeldstad, O.H., (2003). *Fighting fiscal corruption: Lessons from the Tanzania revenue authority*. Public Administration and Development, 23, pp. 165–175;
146. Friedman, E., Johnson, S., Kaufmann, D. & Zoido-Lobaton, P., (2000). *Dodging the grabbing hand: The determinants of unofficial activities in 69 countries*. Journal of Public Economics, 76, pp. 459–493;
147. Fritzen, S.A., Serritzlew, S. & Svendsen, G.T., (2014). *Corruption, trust and their public sector consequences: Introduction to the special edition*. Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice, 16(2), pp. 117–120;
148. Gaspareniene, L., Remeikiene, R. & Schneider, F.G., (2017). *Concept, motives and channels of digital shadow economy: consumers' attitude*. Journal of Business Economics and Management, 18(2), pp. 273-287;
149. Gaspareniene, L., Remeikiene, R., & Skuka, A., (2016). *Assessment of the impact of macroeconomic factors on housing price level: Lithuanian case*. Intellectual Economics, 10(2), pp. 122-127;
150. Gebauer, A., Nam, C.W. & Parsche, R., (2007). *Can Reform Models of Value Added Taxation Stop the VAT Evasion and Revenue Shortfalls in the EU?* Journal of Economic Policy Reform, 10(1), pp. 1–13;
151. Ghosh, S. & Neanidis, K.C., (2011). *Corruption, fiscal policy, and growth: A unified approach*. Working Paper No. 11–20, pp. 1–42. London: Brunel University London;
152. Glaeser, E.L., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., & Shleifer, A., (2004). *Do institutions cause growth?* Journal of economic Growth, 9(3), pp. 271-303;
153. Goel, R.K. & Ram, R., (2013). *Economic uncertainty and corruption: Evidence from a large country data-set*. Applied economics, 45(24), pp. 3462-3468;
154. Gogolin, G., (2010). *The digital crime Tsunami*. Digital Investigation, 3, pp. 3–18;
155. Graeff, P. & Mehlkop, G., (2003). *The impact of economic freedom on corruption: Different patterns for rich and poor countries*. European Journal of Political Economy, 19, pp. 605–620;
156. Gyuricza, S.I. & Tugui, M., (2013). *The relationship of tax authorities with corporations in terms of transfer pricing (I)*. Accounting, expertise and business audit, (8), pp. 46-52;
157. Gyuricza, S.I., Lascu, R. & Gyuricza, M.A., (2017). *Aspecte conceptuale privind fraudă fiscală*. CECCAR Business Magazine, 4, pp. 7–13;
158. Halkos, G.E. & Tzeremes, N.G., (2011). *Investigating the cultural patterns of corruption: A non-parametric analysis*. MPRA Munich Personal RePEc Archive;
159. Hanlon, M. & Heitzman, S., (2010). *A review of tax research*. Journal of Accounting and Economics, 50(2–3), pp. 127–178;

160. Hasan, M.S., Omar, N., Barnes, P. & Handley-Schachler, M., (2017). *A cross country study on manipulations in financial statements of listed companies: Evidence from Asia*. Journal of Financial Crime, 22, pp. 656–677;
161. Hirschi, T. & Hindelang, M.J., (1977). *Intelligence and delinquency: A revisionist review*. American Sociological Review, 42, pp. 571-587;
162. Husted, B.W. (1999). *Wealth, culture, and corruption*. Journal of International Business Studies, 30(2), pp. 339–359;
163. Iamandi, I. & Voicu–Dorobantu, R., (2007). *Coruptia-un risc pentru Romania în Uniunea Europeana*. *Economic Journal*, pp. 15-27;
164. Immordino, G. & Russo, F.F., (2018). *Cashless payments and tax evasion*. European Journal of Political Economy, 55, pp. 36–43;
165. Istrate, C., (2011). *Evolutions in the Accounting - Taxation (Dis)connection in Romania, After 1990*. Review of Economic Business Studies, vol.4(2), pp. 43-61;
166. Ivanyna, M., Moumouras, A. & Rangazas, P., (2010). *The culture of corruption, tax evasion, and optimal tax policy*. Available online at <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/economics/events/seminars-workshops-conferences/conferences/mysore/programme/ivanyna.pdf>;
167. Jimenez, A., Palmero-Camara, C., Gonzalez-Santos, M.J., Gonzalez-Bernal, J. & Jimenez-Eguizabal, J.A., (2015). *The impact of educational levels on formal and informal entrepreneurship*. Business Research Quarterly, 18(3), 204–212;
168. Johnson, S., Kaufmann, D. & Sleifer, A., (1997). *The unofficial economy in transition*. Brooking Papers on Economic Activity, pp. 159–221;
169. Kasipillai, J., Aripin, N. & Amran, N.A., (2003). *The influence of education on tax avoidance and tax evasion*. eJournal of Tax Research, 1(2), pp. 134–146;
170. Kaufman, D., (2010). *Can corruption adversely affect public finances in industrialized countries?*, April 19, Washington, available at <https://www.brookings.edu/opinions/can-corruptionad-versely-affect-public-finances-in-industrialized-countries/>; accessed on March, 2017;
171. Kawano, L. & Slemrod, J., (2016). *How do corporate tax bases change when corporate tax rates change? With implications for the tax rate elasticity of corporate tax revenues*. International Tax and Public Finance, 23(3), pp. 401–433;
172. Kogler, C., Baatrancea, L., Nichita, A., Pantya, J., & Belianin, A., (2013). *Trust and power as determinants of tax compliance: Testing the assumptions of the slippery slope framework in Austria, Hungary, Romania and Russia*. Journal of Economic Psychology, 34, pp. 169–180;
173. Krambia-Kapardis, M., (2002). *A fraud detection model: A must for auditors*. Journal of Financial Regulation and Compliance, Vol. 10, No. 3, pp. 266-278;
174. Lacusta, N., (2012). *Elemente de drept penal comparat in materia infractiunii de contrabanda*. Legea și viața, nr. 7;
175. Laffer, A.B., (2004). *The Laffer Curve: Past, Present and Future*. The Heritage Foundation. Backgrounder, 1765(1), pp. 1-16;
176. Letia, A., (2014). *Unele consideratii asupra coruptiei si masurilor de combatere a acesteia, in special in domeniul afacerilor*. Revista „Dreptul”, (08), pp. 208-237;
177. Levi, M. & Wall, D., (2004). *Technologies, security, and privacy in the post 9/11 European Information Society*. Journal of Law and Society, 31(2), pp. 194-220;
178. Lubua, E.W., (2014). *Influencing tax compliance in SMEs through the use of ICTs*. International Journal of Learning, Teaching and Educational Research, 2(1), pp. 80-90;
179. Lv, Z., (2017). *Intelligence and corruption: An empirical investigation in a non-linear framework*. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 69, pp. 83–91;
180. Mara, E.R., Inceu, A., Cuceu, I. & Achim, M.V., (2009), *The impact of economic crisis on the fiscal revenues*. Annals of Faculty of Economics 3(1), pp. 252-257;
181. Mare, C., Dragos, S.L., Dragota, I.M. & Dragos, C.M., (2019). *Insurance Literacy and Spatial Diffusion in the Life Insurance Market: A Subnational Approach in Romania*. Eastern European Economics, 57(5), pp. 375-396;
182. Matthews, K. & Lloyd-Williams, J., (2001). *The VAT-evading firm and VAT evasion: an empirical analysis*. International Journal of the Economics of Business, 8(1), pp. 39-49;
183. Matthews, K., (2003). *VAT evasion and VAT avoidance: Is there a European Laffer curve for VAT?* International Review of Applied Economics, 17(1), pp. 105-114;
184. Mauro, P., (1995). *Corruption and growth*. The Quarterly Journal of Economics, 110(3), pp. 681-712;
185. Mbarek, B., Ge, M. & Pitner, T., (2019). *Self-adaptive RFID authentication for Internet of Things*. In International Conference on Advanced Information Networking and Applications, pp. 1094-1105;
186. McAfee, (2018). *The economic impact of cybercrime- no slowing down*. Available at <https://www.mcafee.com/enterprise/en-us/assets/executive-summaries/es-economic-impact-cyber-crime.pdf>. Accessed on 28th Jan 2020;
187. Medina, L. & Schneider, F., (2018). *Shadow economies around the world: What Did we learn over the last 20 years?* International Monetary Fund Working Paper, WP/18/17;
188. Medina, L. & Schneider, F., (2019). *Shedding light on the shadow economy: A global database and the interaction with the official one*. Working paper, Econstor, pp. 2-38;

189. Mele, D., (2014). *Corruption: 10 possible causes*. Available at <http://blog.iese.edu/ethics/2014/11/06/corruption-10-possible-causes/>. Accessed on 10 Feb 2020.
190. Miri-Lavassani, K., Kumar, V., Movahedi, B. & Kumar, U., (2009). *Developing an identity fraud measurement model: a factor analysis approach*. Journal of Financial Crime, Vol. 16, No. 4, pp. 364-386;
191. Mocan, N., (2008). *What determines corruption? International evidence from micro data*. Economic Inquiry, 46(4), pp. 493-510;
192. Morrissey, O., Von Haldenwang, C., Von Schiller, A., Ivanyna, M. & Bordon, I., (2016). *Tax Revenue Performance and Vulnerability in Developing Countries*. The Journal of Development Studies, 52(12), pp. 1689-170;
193. Mottus, R., Guljajev, J., Allik, J., Laidra, K. & Pullmann, H., (2012). *Longitudinal associations of cognitive ability, personality traits and school grades with antisocial behaviour*. European Journal of Personality, 26(1), pp. 56-62;
194. Nitu, M., Paraschiv, D., Dumitrescu M.S., Florea, I.O., (2020). *The Connection between Corruption and the Underground Economy. An Obstacle on Innovation and Development of the Business Environment*. The Romanian Economic Journal, vol. 22(76), pp. 72-79;
195. North, C.M., Orman, W.H. & Gwin, C.R., (2013). *Religion, corruption, and the rule of law*. Journal of Money, Credit and Banking, 45(5), pp. 757-779;
196. OECD. (2002). *Measuring the non-observed economy: A handbook*. OECD Publications Service, Paris, France, pp. 1-249;
197. Okunogbe, O.M. & Pouliquen, V.M.J., (2018). *Technology, taxation, and corruption: evidence from the introduction of electronic tax filing (English)*. Policy Research Working Paper No. WPS 845. Impact Evaluation Series. Washington, DC;
198. Olabisi, J., (2010). *An assessment of tax evasion and tax avoidance in Lagos, Nigeria*. Journal of Research in National Development, 8(1), pp. 17-27;
199. Park, H. & Blenkinsopp, J., (2011). *The roles of transparency and trust in the relationship between corruption and citizen satisfaction*. International Review of Administrative Sciences, 77(2), pp. 254-274;
200. Payne, E. & Ramsay, R., (2005). *Fraud risk assessments and auditors' professional skepticism*. Managerial Auditing Journal, Vol.20, No. 3, pp. 321-330;
201. Pickhardt, M. & Prinz, A., (2014). *Behavioral dynamics of tax evasion. A survey*. Journal of Economic Psychology, 40, 1-19;
202. Pop, T., (1928). *Curs de criminologie*. Institutul de Arte Grafice", Ardealul;
203. Potrafke, N., (2012). *Intelligence and corruption*. Economics Letters, 109-114;
204. Queloz, N., (2002). *Criminalité économique et criminalité organisée*. L'Economie politique, (3), pp. 58-67;
205. Raczkowski, K., (2015). *Measuring the tax gap in the European economy*. Journal of Economics and Management, 21(3), pp. 58-72;
206. Radulescu, D.L., (2010). *The concept of money laundering in global economy*. International Journal of Trade, Economics and Finance, 1(4), pp. 354-360;
207. Richardson, G., (2008). *The relationship between culture and tax evasion across countries: Additional evidence and extensions*. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 17, pp. 67-78;
208. Rindermann, H., (2018). *Cognitive capitalism: Human capital and the wellbeing of nations*. Cambridge University Press.
209. Robertson, D., (2016). *The Nilson report*. Available at: https://www.nilsonreport.com/upload/content_promo/The_Nilson_Report_10-17-2016.pdf. Accessed on 10th Oct 2019.
210. Romer, C. & Romer, D., (2007). *The Macroeconomic Effects of Tax Changes: Estimates Based on a New Measure of Fiscal Shocks*. Working paper 13264, <http://www.nber.org/papers/w13264>, National Bureau of Economic Research, 1050 Massachusetts Avenue Cambridge, MA 02138;
211. Ryman-Tubb, N.F., Krause, P. & Garn, W., (2018). *How Artificial Intelligence and machine learning research impacts payment, card fraud detection: A survey and industry benchmark*. Engineering Applications of Artificial Intelligence, 76, pp. 130-157;
212. Sadgali, I., Sael, N. & Benabbou, F., (2019). *Performance of machine learning techniques in the detection of financial frauds*. Procedia Computer Science, 148, pp. 45-54;
213. Sahakyan, N. & Stiegert, K.W., (2014). *Corruption and Firm Performance*. Eastern European Economics, 50(6), pp. 5-27;
214. Salahodjaev, R., (2015). *Intelligence and shadow economy: A cross-country empirical assessment*. Intelligence, 49, pp. 129-133;
215. Bahoo, S., Alon, I., & Paltrinieri, A., (2020), *Corruption in the international business: A review and research agenda*. International Business Review, Volume 29, Issue 4;
216. Schmolders, G., (1960). *Fiscal psychology: A new branch of public finance*. National Tax Journal, 12, pp. 340-345;
217. Schneider, F., (2005). *Shadow economies of 145 countries all over the world: Estimation results of the period 1999 to 2003*. The Brown Journal of World Affairs, 11(2), pp. 113-129;
218. Schneider, F., (2011). *The shadow economy and shadow economy labor force: What do we (not) know?* IZA Discussion Paper No. 5769;

219. Schneider, F., & Buehn, A. (2012). *Size and development of tax evasion in 38 OECD Countries: What do we (not) know?*, CESifo Working Paper no. 4004.
220. Schneider, F. & Buehn, A., (2016). *Estimating the size of the shadow economy: Methods, problems and open questions*. IZA Discussion Paper No. 9820;
221. Schneider, F. & Klinglmaier, R., (2004), *Shadow economies around the world: what do we know?* Working Paper No. 0403. Universität Linz;
222. Schwarz, P., (2011). *Money launderers and tax havens: Two sides of the same coin?* International Review of Law and Economics, 31, pp. 37–47;
223. Shleifer, A. & Vishny, R.W., (1993). *Corruption*. The Quarterly Journal of Economics, Vol. 108, No. 3., pp. 599–617;
224. Simonovic, B. & Boskovic, G., (2016). *Symbiosis of politics, the shadow economy, corruption, and organized crime in the territory of the Western Balkans: The Oasis of the Republic of Serbia*. In M. Edelbacher, P. C. Ktacoski, & B. Dobovsek (Eds.), *Corruption, fraud, organized crime, and the Shadow economy*, pp. 111–125, Boca Raton: CRC Press;
225. Sitorus, T. & Scott, D., (2009). *Integrated Fraud Risk factors and Robust Methodology: A review and Comment*. International Journal of Auditing, Vol. 13, pp. 281–297;
226. Slemrod, J., (1990). *Optimal taxation and optimal tax systems*. Journal of Economic Perspectives, 4, pp. 157–178;
227. Smith, P., (1994). *Assessing the size of the underground economy: The Canadian statistical perspectives*. Canadian Economic Observer, Catalogue No. 11-010, pp. 16–33;
228. Stati, V., (2014). *Infracțiuni economice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM., 529 pag., ISBN 978-9975-71-520-1
229. Tandean, V.A. & Winnie, W., (2016). *The effect of good corporate governance on tax avoidance: An empirical study on manufacturing companies listed in IDX period 2010–2013*. Asian Journal of Accounting Research, Vol. 1, Issue 1, pp. 28–38;
230. Tanzi, V., (1998). *Corruption around the world: causes, consequences, scope and cures*. IMF Staff Papers Vol. 45, No. 4, pp. 559–594;
231. Tanzi, V., (1999). *Uses and abuses of estimates of the underground economy*. The Economic Journal, 109, pp. 338–347;
232. Tarde, G., (1893). *Les transformations du droit*. Revue Philosophique de la France et de l'Étranger, 36, pp. 623–629;
233. Timofte, C. & Marian, S., (2019). *Tax Evasion—from its roots to its branches*. Ecoforum Journal, 8(1);
234. Tong, W. (2014). *Analysis of corruption from socio-cultural perspectives*. International Journal of Business and Social Science, 5(11(1)), pp. 9–19;
235. Torgler, B., & Schneider, F. (2009). The impact of tax morale and institutional quality on the shadow economy. *Journal of Economic Psychology*, 30(3), 228–245.
236. Torgler, B., & Schneider, F. (2009). The impact of tax morale and institutional quality on the shadow economy. *Journal of Economic Psychology*, 30(3), 228–245;
237. Torgler, B. & Schneider, F., (2007). *The Impact of Tax Morale and Institutional Quality on the Shadow Economy*. CESifo Working Paper No. 1899, Econstor;
238. Trabandt, M. & Uhlig, H., (2013). *How do Laffer curves differ across countries?* In A., Alesina, and F., Giavazzi, (Ed.). *Fiscal policy after the financial crisis*, A National Bureau of Economic Research Conference Report, University of Chicago Press, Chapter 6: pp. 211–249;
239. Trabandt, M. & Uhlig, H., (2006). *How far are we from the slippery slope? The Laffer Curve*”, SFB 649 Discussion Paper, 2006–023 April 3, pp. 1–69;
240. Trandafir, A. & Brezeanu, P., (2010). *Optimalitatea politicii fiscale în România din perspectiva curbei Laffer*. *Economie teoretică și aplicată*, Vol. XVIII, 8(561), pp. 53–61;
241. Unger, B., (2013). *Can money laundering decrease?* Public Finance Review, 41(5), pp. 658–676;
242. Vaithilingam, V. & Nair, M., (2009). *Mapping global money laundering trends: Lessons from the pace setters*. Research in International Business and Finance, 23, pp. 18–30;
243. Wang, J., Zhou, J. & Peng, B., (2009). *Weak signal detection method based on Duffing oscillator*. Kybernetes, Vol. 38, No. 10, pp. 1662–1668;
244. Winnie, V.A.T., (2016). *The effect of good corporate governance on tax avoidance: An empirical study on manufacturing companies listed in IDX period 2010–2013*. Asian Journal of Accounting Research, 1, pp. 28–38;
245. World Bank Global Issues Seminar, (2005). *Series The Cancer of Corruption*. By Dr. Vinay Bhargava, Director, International Affairs, The World Bank, p. 1;
246. Zoldi, S., (2015). *Using anti-fraud technology to improve the customer experience*. Computer Fraud & Security, 7, pp. 18–20;

Web

247. Agenția de Plăți și Intervenții în Agricultură, (2019). *Subvențiile APIA – Informații utile*. Finanțări Agricole, disponibil la <https://finantariagricole.ro/stire/subventiile-apia-informatii-utile/>.

248. Avocatnet.ro, (2009). *Criminalitatea economico-financiara, inamicul nr. 1 al oamenilor de afaceri*. Disponibil la https://www.avocatnet.ro/forum/discutie_57827/Criminalitatea-economico-financiara-inamicul-nr-1-al-oamenilor-de-afaceri.htm, accesat la data de 23.03.2020;
249. Comisia Europeană (2016). *Taxation trends in the European Union Data for the EU Member States, Iceland and Norway*. Disponibil la https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/taxation-trends-eu-union_en, accesat la 21 Februarie 2021;
250. Comisia Europeană, (2011). *Questions and Answers: Value Added Tax (VAT)*. Disponibil la [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-11-874_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-874_en.htm?locale=en), accesat la 26 Aprilie 2020;
251. Comisia Europeană, (2013). *Project 'ECOLEF' The Economic and Legal Effectiveness of Anti Money Laundering and Combating Terrorist Financing Policy*. Project funded by the European Commission DG Home Affairs JLS/2009/ISEC/AG/087 February 2013, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A7-2013-0307+0+DOC+XML+V0//EN>;
252. Consiliul European, (1981). *Recommendation no. R (81) 12 of Committee of Ministers to Member States on Economic Crime* (adopted by the Committee of Ministers on 25 June 1981 at the 335th meeting of the Minister's Deputies) document disponibil on-line la <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=600157&SecMode=1&DocId=672338&Usage=2>, Enhancing SME Financial Statements, accesat online la 10 Ianuarie 2020, <http://www.ifac.org/MediaCenter/?q=node/view/658>;
253. Consiliul European, (1999). *Convention pénale sur la corruption*, disponibil la <https://rm.coe.int/168007f3f8>, accesat la 10 Ianuarie 2021;
254. Curtea de Conturi Europeană, (2015). *Raportul special Combaterea fraudei intracomunitare în domeniul TVA, 2015, nr. 24*, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_24/SR_VAT_FRAUD_RO.pdf, accesat la 10 Februarie 2021;
255. DEX Online, (2020), disponibil la <https://dexonline.ro/>;
256. Dicționarul Oxford Cambridge, (2021). Disponibil online la adresa <https://definitions.uslegal.com/e/economic-crime/>, accesat la 25 Ianuarie 2021;
257. Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF), disponibil la <http://www.fatf-gafi.org/about/>;
258. Institutul Auditorilor Interni, Institutul American al Contabililor Publici Autorizați & Asociația Experților Autorizați în Investigarea Fraudelor, (2008). *Ghid practic-Gestionarea riscului de fraudă în afaceri*, disponibil la <http://www.ifa-iaf.be/v1/frontEnd/libraryIfa/index.php?action=detail&id=29>, accesat la [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-11-874_en.htm?locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-874_en.htm?locale=en), ultima accesare 26 Aprilie 2020;
259. Internal Revenue Service IRS USA, (2017). Disponibil la <https://www.irs.gov/> accesat la 22 Februarie 2019;
260. Johnson, S., (2018). *The global economy loses \$3.6 trillion to corruption each year, says U.N.*. Disponibil la <https://bigthink.com/politics-current-affairs/corruption-costs-world-3-6-trillion>, accesat la 22 Februarie 2020;
261. Kaufman, D., (2010). *Can corruption adversely affect public finances in industrialized countries?* Washington, DC. Disponibil la <https://www.brookings.edu/opinions/can-corruptionadversely-affect-public-finances-in-industrialized-countries/>. Accesat la 7 Martie 2020;
262. Mele, D., (2014). *Corruption: 10 possible causes*. Disponibil online la adresa <http://blog.iese.edu/ethics/2014/11/06/corruption-10-possible-causes/>, accesat la data de 10 Februarie 2020;
263. OECD, (2008). *Corruption: A Glossary of International Standards in Criminal Law*. OECD Publications, 1-9. Disponibil la <http://oecd.org/publishing/corrigena>;
264. OECD, (2020). *Glossary of tax terms*. Disponibil online la adresa <https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm>. Accesat la 20 Februarie 2020;
265. Oxford Dictionary, (2020). Disponibil la <https://en.oxforddictionaries.com/>. Accesat la 10 Februarie 2020;
266. PricewaterhouseCoopers, (2016). *Global Economic Crime Survey 2016*. Disponibil la https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/organized-crime-andhuman-trafficking/corruption/experience-sharing-programme/docs/o.iskit-global-economiccrime-survey_en.pdf. Accesat la 10 Februarie 2020;
267. PricewaterhouseCoopers, (2018). *Pulling fraud out of the shadows Global Economic Crime and Fraud Survey*. Disponibil la <https://www.pwc.com/gx/en/forensics/global-economiccrime-and-fraud-survey-2018.pdf>. Accesat la 10 August 2019;
268. Schneider, F., (2013). *Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003 to 2013: A further decline*. Disponibil la http://www.econ.jku.at/members/schneider/files/publications/2013/shadeceurope31_jan2013.pdf. Accesat la 10 Noiembrie 2019;
269. Schneider, F., (2015). *Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015: Different developments*. Disponibil la <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>. Accesat la 10 Noiembrie 2019;
270. Shuvaieva, I., Barbone, L., Bonch-Osmolovskiy, M. & Poniatowski, G., (2015). *Study to quantify and analyse the VAT gap in the EU member states – 2015 Report*. CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. Disponibil online la adresa

- http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/vat_gap2013.pdf. Accesat la 25 Octombrie 2020;
271. Transparency International, (2017). *Global corruption barometer: Citizen's voices from around the world*. Disponibil online la adresa https://www.transparency.org/news/feature/global_corruption_barometercitizens_voices_from_around_the_world. Accesat la 8 Iulie 2019;
272. Transparency International, (2020). *Corruption Perceptions Index*. Disponibil la <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/hrv>;
273. United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, (2000). *Palermo Convention*. Disponibil la <http://www.undcp.org/adhoc/palermo/convmain.html>;
274. US Legal, (2020). *Economic crime law and legal definition*. Disponibil online la <https://definitions.uslegal.com/e/economic-crime/>. Accesat la 15 Ianuarie 2020;

Legislație

275. Constituția României 1991* republicată. Disponibilă online la adresa <https://www.sri.ro/assets/files/legislatie/constitutia.pdf>;
276. Decizia Curții Constituționale nr. 363 din 07.05.2015 publicată în Monitorul Oficial nr. 495 din 06.07.2015 prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate a art. 6 din Legea 241/2005. Disponibilă la <https://lege5.ro/Gratuit/g4zdembrgm/decizia-nr-363-2015-referitoare-la-admiterea-exceptiei-de-neconstituționalitate-a-dispozițiilor-art-6-din-legea-nr-241-2005-pentru-prevenirea-si-combaterea-evaziunii-fiscale>;
277. Directiva (UE) 2017/1371 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2017 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal. Publicat în Jurnalul: L nr. 198 din 28 iulie 2017. Disponibilă la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32017L1371>;
278. Directiva 2005/60/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2005 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor și finanțării terorismului (JO L 309, 25.11.2005, p. 15). Disponibilă la <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/NIM/?uri=CELEX:32005L0060>;
279. Directiva 2006/112/CE a Consiliului din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată (consolidată la 1 iunie 2016) Publicat în Jurnalul: L nr. 347 din 11 decembrie 2006. Disponibilă la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:02006L0112-20160601>;
280. Directiva 2009/110/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind accesul la activitate, desfurarea și supravegherea prudential a activității instituțiilor emitente de monedă electronică, de modificare a Directivelor 2005/60/CE și 2006/48/CE și de abrogare a Directivei 2000/46/CE (JO L 267, 10.10.2009, p. 7). Disponibilă la <https://pdfslide.tips/documents/directiva-2009110ce-a-parlamentului-european-i-a-consiliului-.html>;
281. Legea 27/2012 pentru modificarea și completarea Codului penal al României. Disponibilă la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/136303>;
282. Legea nr. 8 din 14 martie 1996 (*actualizată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe. Disponibilă online la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/122257>;
283. Legea nr. 129/2019 pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Disponibilă la <http://www.onpcsb.ro/legislatie-onpcsb/legea-nr-129-11-07-2019-pentru-prevenirea-si-combaterea-spalariei-banilor-si-finantarii-terorismului-precum-si-pentru-modificarea-si-completarea-unor-acte-normative>;
284. Legea nr. 227/2015* actualizată privind Codul fiscal. Disponibilă online la adresa https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_11022020.htm;
285. Legea nr. 241/2005 * actualizată, pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale. Disponibilă la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/63590>;
286. Legea nr. 31/1991* republicată privind societățile comerciale. Disponibilă online la http://www.onrc.ro/documente/legislatie/noi/legea_nr_31_modif_26.10.2011.pdf;
287. Legea nr. 46/2008* actualizată privind Codul silvic. Disponibilă online la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/90768>;
288. Legea nr. 50 /1991 (**republicată**) privind autorizarea executării lucrărilor de construcții. Disponibilă online la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55794>;
289. Legea nr. 78/2000* actualizată pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție. Disponibilă la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361>;
290. Legea nr. 144/2014, pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității Agenției Naționale de Administrare Fiscală, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative. Disponibilă online la <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/162445>;
291. Legea nr. 86/2006* actualizată privind Codul vamal. Disponibilă online la adresa <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/70964>